

Psychologie

**Onderwijsinstituut Psychologie
en Kunstmatige Intelligentie,
Radboud Universiteit Nijmegen**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q313

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychologie van de Radboud Universiteit Nijmegen	5
Administratieve gegevens van de opleiding	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	5
Samenstelling van de commissie.....	6
Werkwijze van de commissie.....	6
Samenvattend oordeel van de commissie.....	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	14
Bijlagen.....	41
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	43
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	47
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	51
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	59
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	63
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	67
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	69
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	71
Bijlage 8b: Commissiesamenstelling Psychologie 2012	75

Dit rapport is vastgesteld op 28 september 2012.

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychologie van de Radboud Universiteit Nijmegen

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Nijmegen
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	60260
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Arbeid, Organisatie en Gezondheid Gedragsverandering Gezondheidszorgpsychologie
Locatie(s):	Nijmegen
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Psychologie aan het Onderwijsinstituut Psychologie en Kunstmatige Intelligentie van de Radboud Universiteit Nijmegen vond plaats op 4 en 5 juni 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Radboud Universiteit Nijmegen
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordelingen van de *bacheloropleiding Psychologie* en van de *masteropleiding Psychologie* van de Radboud Universiteit Nijmegen vallen binnen de clusterbeoordeling Psychologie, waarvoor in 2012 in totaal 27 opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling bestond uit:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, universitair hoofddocent, Universiteit Leiden;
- prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet; hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie, KU Leuven;
- prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- prof. dr. M.J.M. (Maarten) van Son, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit Utrecht;
- dr. R. (Riël) Vermunt, visiting professor University Skövde Zweden (1996 - 2002) en Associate Director / member Board International Center for Social Justice Research, Leiden/ Trier (1989 – 2002);
- E.A. (Elke) Schoneveld BSc, student research master Behavioural Science, Radboud Universiteit;
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam;
- A.W.F. (Diana) Coppens BSc, student research master Psychology, Universiteit Leiden;
- A.L. (Abigaël) Herschberg BSc, student masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- S. (Sanne) van Wetten BSc, student masteropleiding Psychologie, Universiteit Maastricht.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van expertise en beschikbaarheid, en het voorkomen van eventuele belangenconflicten, een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit vijf commissieleden.

Werkwijze van de commissie

Algemeen

Coördinator van de clustervisitatie Psychologie was mw. drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU. Voor ieder bezoek was een projectleider aangewezen. De projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie, door na afloop van elk bezoek een

samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de commissie aan de commissieleden en de projectleiders te sturen. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Voorbereiding

Op 21 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Psychologie besproken. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Visitatiebezoeken

Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsmanagement, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaar gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen

Het bezoek van de visitatiecommissie Psychologie aan het Onderwijsinstituut Psychologie en Kunstmatige Intelligentie van de Radboud Universiteit Nijmegen vond plaats op 4 en 5 juni 2012. Het programma van het bezoek is opgenomen in Bijlage 6 van dit rapport. Van het spreekuur is gebruik gemaakt door één docent.

De commissie die de *bacheloropleiding Psychologie* en de *masteropleiding Psychologie* van de Radboud Universiteit Nijmegen beoordeelde, bestond uit:

- prof. dr. W.T.A.M. Everaerd, voorzitter;
- dr. G. Wolters;
- prof. dr. E. Van Avermaet;
- prof. dr. G. Kanselaar;
- A.L. Herschberg BSc.

De commissie werd ondersteund door drs. L. van der Grijsparde, die optrad als projectleider.

Het College van Bestuur van de Radboud Universiteit Nijmegen en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de twee genoemde opleidingen.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleiding heeft de commissie voorafgaand en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van de twee opleidingen te bepalen, hebben de voorzitter en coördinator van de visitatiecommissie dertig scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en een evenredige verdeling over de verschillende specialisaties. De projectcoördinator heeft deze selectie opgevraagd bij de instelling. De instelling gaf aan dat een aantal van de geselecteerde werkstukken betrekking had op specialisaties die op dit moment niet meer worden aangeboden. Om de commissie een beter beeld te geven van het eindniveau van studenten die de huidige specialisaties hebben gevolgd, heeft de projectcoördinator enkele andere eindwerkstukken opgevraagd. Van deze selectie kon de instelling twee bachelorwerkstukken niet leveren. De projectcoördinator heeft vervolgens twee andere bachelorwerkstukken opgevraagd. Uiteindelijk is de commissie in staat gesteld een representatieve selectie van eindwerkstukken van voldoende omvang te bestuderen.

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychologie van de Radboud Universiteit Nijmegen. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen van de commissie, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken (theses) en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft voor beide opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleidingen voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit die de voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Het onderwijsprogramma van de *bacheloropleiding Psychologie* van de Radboud Universiteit Nijmegen is de laatste jaren volledig vernieuwd. In 2007 is de vernieuwde propedeuse van start gegaan, in 2008 het nieuwe tweede bachelorjaar en in 2009 het nieuwe derde bachelorjaar. De vernieuwing heeft geleid tot een breed driejarig bachelorprogramma waarbij de deelgebieden van de psychologie geïntegreerd worden aangeboden in de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag*. De afgestudeerde bachelor kan door de brede basis worden toegelaten tot elke variant van de *masteropleiding Psychologie* in Nijmegen, maar ook tot de masterprogramma's psychologie elders. Door de indeling in de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* is de autonomie van de secties doorbroken en is samenwerking tussen docenten van verschillende secties een vereiste.

Ook de masteropleiding Psychologie is vernieuwd. In 2010 zijn drie nieuwe mastervarianten gestart: 1. *Arbeid, Organisatie en Gezondheid*, 2. *Gedragsverandering* en 3. *Gezondheidszorgpsychologie*.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de bacheloropleiding en de masteropleiding als **voldoende**.

De *bacheloropleiding Psychologie* beoogt studenten actuele kennis en inzicht bij te brengen op het gebied van de wetenschappelijke psychologie in het algemeen en van de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* in het bijzonder. Verder wil de opleiding studenten de onderzoeksvaardigheden aanleren om zelf nieuwe psychologische kennis te produceren binnen deze drie domeinen. Ten slotte beoogt de opleiding studenten de vaardigheden te leren om psychologische kennis en inzichten toe te passen op psychologische vraagstukken en praktijksituaties. Deze hoofddoelstelling - kennisverwerving, kennisproductie en kennistoepassing - heeft de opleiding in eindtermen uitgewerkt die zijn geclusterd overeenkomstig de Dublin descriptoren. De opleiding heeft een zesde cluster toegevoegd, namelijk 'Genereren van kennis en inzicht'. Deze is toegevoegd om te benadrukken dat afgestudeerde bachelorstudenten Psychologie uit Nijmegen in staat zijn om grotendeels zelfstandig nieuwe psychologische kennis en inzichten te genereren met betrekking tot eenvoudige psychologische vraagstellingen. De opleiding heeft voor de propedeuse een afgeleide set eindtermen gedefinieerd.

De *masteropleiding Psychologie* beoogt studenten op te leiden tot psychologen die wetenschappelijk onderzoek kunnen vertalen naar de praktijk en die waar mogelijk evidence based werken. Op basis van mogelijke beroepsperspectieven, en direct gekoppeld aan in Nijmegen aanwezige wetenschappelijke en praktische expertise, zijn drie eenjarige mastervarianten ontwikkeld, die zich elk richten op een specifiek beroeps- en werkveld:

Arbeid, Organisatie en Gezondheid; Gedragsverandering en Gezondheidszorgpsychologie. De hoofddoelstelling van de masteropleiding heeft de opleiding uitgewerkt in eindtermen voor de drie mastervarianten samen. De eindtermen zijn geclusterd overeenkomstig de vijf Dublin descriptoren.

De eindtermen van de bachelor- en masteropleiding geven een vertaling van het academisch niveau van de opleiding, van de psychologische kennis, van de vaardigheden op het gebied van onderzoek, van het toepassen van kennis en van de academische en professionele vorming. De voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifiek referentiekader hebben zichtbaar als uitgangspunt gediend voor de eindtermen van de bachelor- en masteropleiding, stelt de commissie vast. De eindtermen zijn zodanig helder en toegepast geformuleerd dat zij een goede basis kunnen bieden voor de inrichting van de onderwijsprogramma's.

De commissie heeft waardering voor de clustering van de kennisgebieden in de bacheloropleiding in de domeinen *Brein, Persoon en Gedrag*. De clustering van de drie specialisaties *Arbeid, Organisatie en Gezondheid; Gedragsverandering en Gezondheidszorgpsychologie* in de masteropleiding acht de commissie goed beargumenteerd.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding en de masteropleiding als **voldoende**.

De commissie constateert dat de opleidingen de studenten in staat stellen de eindtermen te bereiken. De voorzieningen en de begeleiding van studenten door het mentoraat en de studieadviseurs dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma probleemloos te doorlopen.

De commissie stelt vast dat de opleidingen beschikken over een passend, goed gekwalificeerd docentencorps. Het aantal beschikbare docenten is voldoende en met de aanstelling van zes nieuwe docenten ruim te noemen. Alle docenten worden actief betrokken bij de opleiding, mede door de aanwezigheid van een uitgebreide overlegstructuur.

De *bacheloropleiding Psychologie* kent een systematische opbouw: een algemeen, inleidend overzicht van de discipline in de propedeuse, verbreding door toepassing en integratie van subdisciplines in het tweede bachelorjaar en verdieping in het derde bachelorjaar. Het programma is ingedeeld aan de hand van de drie eerder genoemde inhoudelijke domeinen *Brein, Persoon en Gedrag*.

De commissie stelt vast dat sprake is van een samenhangend bachelorprogramma, waarbij psychologische thema's worden geanalyseerd vanuit meerdere domeinperspectieven. Onderzoeks- en academische psychologische vaardigheden worden in samenhang met de inhoudelijke vakken aangeboden. De commissie spreekt zich over de samenhang positief uit, de opleiding is er goed in geslaagd om vaste patronen te doorbreken en drie helder gedefinieerde domeinen te onderscheiden. Een keerzijde van het vernieuwde, inhoudelijk samenhangende programma is dat door de studenten inhoudelijke overlap wordt ervaren. De commissie constateert dat de opleiding bijzonder aandacht heeft voor de samenhang in het programma en hiertoe regelmatig overleg organiseert op verschillende niveaus. Wijzigingen in het onderwijsprogramma hebben de overlap al verminderd.

De opleiding beschrijft in de kritische reflectie dat zij beoogt studentactiverend onderwijs aan te bieden. De opleiding heeft daartoe de onderwijsactiviteiten onderverdeeld in hoorcolleges, werkgroepen, practica, responsiecolleges en zelfstudie. De commissie constateert dat de onderwijsleeromgeving van de bacheloropleiding doelmatig doch niet uitgesproken activerend is. Er is sprake van veel theoretisch onderwijs dat op klassieke wijze wordt aangeboden. De opbouw van de onderzoekspractica die in alle drie de bachelorjaren zijn opgenomen, wijkt hier in positieve zin van af.

De commissie stelt met genoeg vast dat de wetenschappelijke oriëntatie van de bacheloropleiding hoog is. De bachelorstudenten doorlopen in de opleiding meerdere malen de complete empirische onderzoekscyclus. De samenhang tussen de domein keuzecursussen, de domeinspecifieke methodecursus en het onderzoekspracticum is groot, stelt de commissie vast. Uit de gesprekken en de schriftelijke informatie maakt de commissie op dat de opleiding erin is geslaagd bij de herinrichting van de bacheloropleiding een sterke onderzoeksgerichtheid te realiseren. De commissie constateert wel dat het niveau van sommige bachelor theses daarbij iets achter lijkt te blijven.

In de *Masteropleiding Psychologie* kiezen de studenten voor één van de drie eerder genoemde mastervarianten *Arbeid, Organisatie en Gezondheid, Gedragsverandering* en *Gezondheidszorgpsychologie*. De aansluiting van de mastervarianten op het onderwijsaanbod van de bacheloropleiding is goed. In alle drie de varianten volgen de studenten in het eerste semester een aantal cursussen en gaan zij in het tweede semester op stage en doen zij onderzoek in het kader van hun thesis.

De commissie stelt vast dat de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* voldoet aan de eisen van de postacademische registraties om daarmee studenten mogelijkheden te bieden op toekomstige klinische registraties en een vervolg in het klinische werkveld.

De mastervarianten zijn in voldoende mate verankerd in wetenschappelijk onderzoek. Ook is de beroepsgerichtheid van de varianten hoog. Docenten werken veelal actief samen met of in organisaties en instellingen buiten de universiteit. Een flink aantal docenten werkt tevens in de beroepspraktijk. Zij weten hun ervaringen op een relevante wijze in te brengen in het onderwijs. Deze combinatie biedt studenten een goede gelegenheid om zich vanuit een wetenschappelijke basis voor te bereiden op de beroepspraktijk. Daarnaast wordt in colleges expliciet aandacht besteed aan het koppelen van de theorie aan concrete casussen uit de praktijk door het laten schrijven van rapporten.

De opleiding onderneemt diverse initiatieven om de duur van de stage en het schrijven van de masterthesis binnen de perken te houden. De commissie waardeert de aandacht die de opleiding hiervoor heeft en constateert dat de initiatieven effect hebben op het rendement van de masteropleiding.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de bacheloropleiding en de masteropleiding als **voldoende**.

Er wordt binnen de opleidingen adequaat getoetst of de studenten de leerdoelen van programmaonderdelen hebben gerealiseerd. De opleidingen maken relatief veel gebruik van meerkeuzetoetsen, waarbij de commissie de opleidingen adviseert de kwaliteit daarvan in het oog te houden. Voor een groeiend deel van de toetsen zijn toetsmatrices beschikbaar waaruit blijkt hoe de toetsing aansluit op de leerdoelen. Het is duidelijk hoe docenten tot een beoordeling komen.

De opleidingen zetten de afgelopen tijd op alle niveaus sterk in op (borging van) toetskwaliteit. De examencommissie is relatief laat doch voortvarend gestart met een verscherpt toezicht op de toetsing.

Op basis van de beoordeling van bachelor- en mastertheses stelt de commissie vast dat het niveau van zowel bachelorstudenten als masterstudenten overeenkomt met de verwachtingen die de commissie heeft van studenten van deze opleidingen. De oordelen van de commissie komen in het algemeen overeen met de door de opleidingen toegekende beoordelingen. De commissie stelde wel vast dat het niveau van enkele theses iets te wensen overliet, zij had de indruk dat in deze gevallen niet tijdig was bijgestuurd door de begeleider. Het gemiddelde niveau van de wetenschappelijke eindwerken bevestigt de commissie echter in haar opvatting dat de toetsing en beoordeling van wetenschappelijke vorming in de bachelor- en masteropleiding over het algemeen adequaat is.

De commissie heeft door de structuur van de beoordelingsformulieren en door de wijze van invullen geen volledig zicht op hoe het eindoordeel van theses tot stand is gekomen. De commissie adviseert de opleiding hier aandacht aan te besteden.

Aangezien de drie mastervarianten recent zijn gestart, is er nog niet een goed zicht op de mate waarin de voorbereiding op de arbeidsmarkt adequaat is. De eerste signalen wijzen erop dat de masteropleiding goed aansluit op de praktijk, stelt de commissie vast.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

Masteropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel voldoende

De voorzitter en de projectleider van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 29 september 2012

prof.dr. W.T.A.M. Everaerd

drs. L. van der Grijsparde

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De *bacheloropleiding Psychologie* beoogt met een brede aanpak en integratie van kennis en inzicht de ontwikkeling binnen de discipline te omvatten. Studenten moeten volgens de kritische reflectie de psychologie niet als een ‘versnipperde’ wetenschap ervaren, maar gedrag vanuit verschillende perspectieven kunnen analyseren en samenhang tussen de verschillende benaderingen zien (integratie). Deze doelstelling heeft ertoe geleid dat de bacheloropleiding inhoudelijk gezien geordend is in de drie domeinen *Brein*, *Persoon* en *Gedrag*. De in het domeinspecifieke referentiekader genoemde belangrijkste deelgebieden van de psychologie die in de bachelorfase aan de orde dienen te komen, zijn terug te vinden in deze drie domeinen, stelt de commissie vast. De biologische psychologie en de cognitieve psychologie maken deel uit van het domein *Brein*. De ontwikkelingspsychologie, de differentieële psychologie en psychopathologie maken deel uit van het domein *Persoon* en de sociale psychologie maakt deel uit van het domein *Gedrag*.

De bacheloropleiding beoogt studenten actuele kennis en inzicht bij te brengen op het gebied van de wetenschappelijke psychologie in het algemeen en de drie domeinen *Brein*, *Persoon* en *Gedrag* in het bijzonder. Verder wil de opleiding studenten de onderzoeksvaardigheden aanleren om zelf nieuwe psychologische kennis te produceren binnen deze drie domeinen. Ten slotte beoogt de opleiding studenten de vaardigheden te leren om psychologische kennis en inzichten toe te passen op psychologische vraagstukken en praktijksituaties.

Bovenstaande hoofddoelstelling - kennisverwerving, kennisproductie en kennistoepassing – heeft de opleiding uitgewerkt in zes doelstellingen voor de bacheloropleiding. De eerste vijf doelstellingen zijn vergelijkbaar met de vijf Dublin descriptoren als volgt getiteld: ‘Verwerven van kennis en inzicht’, ‘Toepassen van kennis en inzicht’, ‘Oordeelsvorming’, ‘Communicatie’ en ‘Leervaardigheden’. De opleiding heeft een extra doelstelling toegevoegd, namelijk ‘Genereren van kennis en inzicht’. Desgevraagd legde de opleiding aan de commissie uit dat deze laatste doelstelling kenmerkend is voor de wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding en is toegevoegd om te benadrukken dat afgestudeerde bachelorstudenten Psychologie uit Nijmegen in staat zijn om grotendeels zelfstandig nieuwe psychologische kennis en inzichten te genereren met betrekking tot eenvoudige psychologische vraagstellingen. De opleiding maakt onderscheid tussen het toepassen van het geleerde in de beroepspraktijk en het genereren van wetenschappelijke kennis. Het eerstgenoemde schaarde de opleiding onder de doelstelling ‘Toepassen van kennis en inzicht’ en het laatstgenoemde onder de toegevoegde doelstelling ‘Genereren van kennis en inzicht’. De commissie kan zich vinden in deze toelichting en heeft waardering voor de zorgvuldige en ambitieuze wijze waarop de opleiding haar doelstellingen heeft geformuleerd.

Voor ieder van de zes doelstellingen van de bacheloropleiding heeft de opleiding enkele eindtermen van de bacheloropleiding opgesteld, zodat een set van in totaal elf eindtermen is ontstaan. De opleiding heeft voor de propedeuse een afgeleide set eindtermen gedefinieerd. De opleiding geeft in de kritische reflectie aan dat zij de eindtermen heeft gedifferentieerd naar propedeuse- en bachelorniveau gezien de aparte status binnen het bachelorcurriculum van de propedeuse door haar oriënterende, verwijzende en selecterende functie. De eindtermen van de bacheloropleiding en van de propedeuse zijn opgenomen in Bijlage 3.

De *masteropleiding Psychologie* beoogt studenten op te leiden tot psychologen die wetenschappelijk onderzoek kunnen vertalen naar de praktijk en die waar mogelijk evidence based werken. Steunen op beschikbare wetenschappelijke kennis en werken volgens wetenschappelijk verantwoorde procedures staat hierbij volgens de kritische reflectie voorop. De master is ontwikkeld vanuit een psychologisch beroepsperspectief en is gericht op het vervullen van een bepaalde taak als psycholoog in de praktijk. De master is daarom niet ontwikkeld vanuit de traditionele psychologische subdisciplines maar er is gezocht naar werkvelden. Op basis van mogelijke beroepsperspectieven, en gekoppeld aan in Nijmegen aanwezige wetenschappelijke en praktische expertise, zijn drie eenjarige mastervarianten ontwikkeld, die zich elk richten op een specifiek beroeps- en werkveld: *Arbeid, Organisatie en Gezondheid*; *Gedragsverandering* en *Gezondheidszorgpsychologie*.

Voor de mastervariant *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* geldt dat de drie deelgebieden binnen deze variant (arbeids- & gezondheidspsychologie, personeelspsychologie en organisatiepsychologie) nauw aansluiten bij herkenbare profielen in de Nederlandse beroepspraktijk. Tevens sluiten deze drie deelgebieden aan bij de drie zwaartepunten ('Work', 'Personnel', 'Organization') uit het Europees referentiemodel voor de opleiding arbeids- en organisatiepsychologie. Studenten in deze mastervariant die hebben voldaan aan de eisen van het Europees (basis)referentiemodel, ontvangen als bewijs hiervan een aanvullend certificaat bij hun mastergetuigschrift. De mastervariant legt daarnaast binnen het deelgebied arbeids- en gezondheidspsychologie een accent op sportpsychologische thema's en vormt onderdeel van het Nijmeegse traject Sportpsychologie. Na het afronden van dit traject kunnen studenten in aanmerking komen voor de basisaantekening Sportpsychologie van de Vereniging voor Sportpsychologie Nederland (VSPN). Deze aantekening biedt hun de mogelijkheid om volwaardig VSPN-lid te worden en is voorwaarde voor toelating tot de postacademische opleiding tot praktijksportpsycholoog aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Voor de mastervariant *Gedragsverandering* geldt dat de onderzoeksvaardigheden en de kennis over de totstandkoming van menselijk gedrag de afgestudeerde masterstudenten geschikt maken voor zeer diverse functies. Voorbeelden van functies waarin alumni terecht komen zijn communicatieadviseur, gezondheidsvoorlichter, onderzoeksmedewerker of projectmanager, marketeer of adviseur verkeersveiligheid.

Het onderwijs binnen de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* betreft kennis, inzicht en vaardigheden voor psychologen in de geestelijke en somatische gezondheidszorg. Het cursorisch onderwijs, de klinische stage en de masterthesis zijn gericht op de diagnostiek, indicatie en behandeling van psychische problemen. Het is mogelijk om via deze mastervariant de Basisaantekening Psychodiagnostiek (BAPD) van de landelijke beroepsvereniging NIP te verwerven. Tevens voldoen studenten die deze mastervariant gevolgd hebben en de bachelor Psychologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen hebben behaald, aan de toelatingseisen voor de tweejarige postmasteropleiding tot GZ-psycholoog en de vierjarige postmasteropleiding tot psychotherapeut.

De hoofddoelstelling van de masteropleiding heeft de opleiding uitgewerkt in vijf specifieke doelstellingen voor de masteropleiding. Deze zijn in algemene termen uitgewerkt voor de drie mastervarianten samen. De doelstellingen zijn - vergelijkbaar met de vijf Dublin descriptoren - als volgt getiteld: 'Verwerven van kennis en inzicht', 'Toepassen van kennis en inzicht', 'Oordeelsvorming', 'Communicatie' en 'Leervaardigheden'. De commissie vroeg zich in het gesprek met de opleiding af waarom voor de masteropleiding geen zesde doelstelling 'Genereren van kennis' is geformuleerd, zoals bij de bacheloropleiding het geval is. De opleiding gaf aan dat zij bewust in de bacheloropleiding de lat al hoog heeft gelegd ten aanzien van het doen van onderzoek en het genereren van wetenschappelijke kennis. In de masteropleiding kunnen studenten zich met de in de bacheloropleiding opgedane kennis en vaardigheden specialiseren en het geleerde leren toepassen in de praktijk. Ook is een probleemloze overstap naar een van de tweejarige researchmasters *Behavioural Science* en *Cognitive Neuroscience* geborgd door de nadruk op het genereren van kennis in de bacheloropleiding. De commissie kan zich vinden in deze toelichting.

Voor ieder van de vijf doelstellingen van de opleiding heeft de masteropleiding eindtermen geformuleerd. In Bijlage 3 is een volledig overzicht opgenomen van de eindtermen.

De eindtermen van beide opleidingen sluiten aan bij het bachelor- en masterniveau zoals beschreven in de Dublin descriptoren. De commissie kan zich vinden in de beschrijving van de opleiding in de kritische reflectie dat in de bacheloreindtermen sprake is van een algemeen niveau van academische kennisverwerving, kennisproductie en kennis-toepassing en dat de mastereindtermen praktijkgericht en beroepsspecifiek zijn en een hoger niveau van zelfstandigheid beschrijven. Enige verbijzondering van de eindtermen is echter volgens de commissie op zijn plaats, eventueel in een addendum waarin de kennisgebieden nader worden gedefinieerd.

De commissie stelt vast dat de opleiding bij het formuleren van de eindtermen gebruik heeft gemaakt van het meest recente domeinspecifiek referentiekader van de bachelor- en masteropleidingen psychologie in Nederland. De kamer Psychologie van de VSNU heeft dit referentiekader in november 2010 vastgesteld.

De commissie heeft er waardering voor dat de opleiding, zowel voor de formulering van de eindtermen als de inhoud van het programma, ook gebruik heeft gemaakt van input vanuit het werkveld.

Overwegingen

De eindtermen van de bachelor- en masteropleiding geven een vertaling van het academisch niveau van de opleiding, van de psychologische kennis, van de vaardigheden op het gebied van onderzoek, van het toepassen van kennis en van de academische en professionele vorming. De voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifiek referentiekader hebben zichtbaar als uitgangspunt gediend voor de eindtermen van de bachelor- en masteropleiding, stelt de commissie vast. Daarnaast is het werkveld betrokken bij de samenstelling van de eindtermen.

De opleidingen maken volgens de commissie een beredeneerde keuze voor een verdeling van de eindtermen in 'Verwerven van kennis en inzicht', 'Toepassen van kennis en inzicht', 'Oordeelsvorming', 'Communicatie' en 'Leervaardigheden', waarbij de bacheloropleiding een extra categorie 'Genereren van kennis' heeft toegevoegd. De eindtermen zijn zodanig geformuleerd dat zij een goede basis kunnen bieden voor de inrichting van de onderwijsprogramma's. De commissie constateert wel dat de eindtermen van beide

opleidingen erg algemeen zijn geformuleerd, zodat er niet rechtstreeks een concrete inhoud uit kan worden afgeleid.

De commissie heeft waardering voor de clustering van de kennisgebieden in de bacheloropleiding in de domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* en de clustering naar de drie specialisaties *Arbeid, Organisatie en Gezondheid, Gedragsverandering* en *Gezondheidszorgpsychologie* in de masteropleiding.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Bij deze standaard wordt eerst inzicht gegeven in de vertaling van de eindtermen in de onderwijsprogramma's. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op de curricula en de onderwijsleeromgeving van de twee opleidingen. Ten slotte komen het onderwijsgevend personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen aan bod.

Vertaling eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de door de opleidingen gedefinieerde eindtermen adequaat vertaald worden in het onderwijs. Hiertoe heeft de commissie ten eerste de overzichten en teksten in de kritische reflectie bestudeerd waarin de opleidingen globaal de doelstellingen in relatie tot de afzonderlijke programmaonderdelen presenteert. De commissie stelt vast dat de informatie over de vertaling van de eindtermen in de programma's in de ter beschikking gestelde documenten weinig specifiek is en daardoor niet volledig inzichtelijk. Zij adviseert de opleiding om inzicht te geven in waar de specifieke propedeuse-, bachelor- en mastereindtermen worden getoetst en welke opbouw hierin is aangebracht. Dit geldt in het algemeen, maar in het bijzonder voor de doelstelling 'genereren van kennis en inzicht'¹.

De commissie heeft, naast het bestuderen en bespreken van de overzichten, de onderwijsprogramma's van de opleidingen grondig bestudeerd en besproken met het management, docenten en studenten. De opleiding gaf in het gesprek met de commissie aan dat zij in hun bacheloroverleg monitoren of de eindtermen voldoende terugkomen in de onderwijsprogramma's. De commissie maakt uit de informatie op dat de opleidingen de

¹ In naar aanleiding van deze constatering nagezonden opleidingsdocumenten is meer informatie te vinden over de koppeling tussen eindtermen en programmaonderdelen. Voor het domein Gedrag is bijvoorbeeld per programmaonderdeel aangegeven aan welke eindtermen wordt gewerkt. Toch mist de commissie met deze documenten nog steeds het overzicht tussen eindtermen en programmaonderdelen voor alle programma's en domeinen. De opbouw van eindtermen in het programma op basis van schriftelijke documentatie is ook met deze extra documenten niet inzichtelijk.

eindtermen zorgvuldig hebben vertaald in de onderwijsprogramma's en dat de programma's van de opleidingen de studenten in staat stelt om de eindtermen te bereiken.

Per programmaonderdeel formuleert de verantwoordelijke docent leerdoelen die worden opgenomen in studiehandleidingen per programmaonderdeel. De commissie stelt vast dat in de opleiding op zorgvuldige wijze leerdoelen worden geformuleerd, waarbij de opleiding zoekt naar de juiste balans tussen abstractie en specificiteit van de leerdoelen. De opleiding heeft geconstateerd dat bij al te specifieke leerdoelen studenten geneigd zijn om zich bij de voorbereiding op de toetsen alleen te baseren op de geformuleerde leerdoelen.

Curricula

De curricula van de bacheloropleiding en de masteropleiding worden apart behandeld.

Bacheloropleiding Psychologie

Eerst wordt de opbouw en de samenhang van het curriculum van de bacheloropleiding besproken. Daarna komt de wetenschappelijke oriëntatie van het programma en de aandacht voor de beroepspraktijk aan bod.

Opbouw en samenhang curriculum

Het programma van de bacheloropleiding is opgenomen in Bijlage 4. Volgens de kritische reflectie kent de opleiding een systematische opbouw: een algemeen, inleidend overzicht van de discipline in de propedeuse, verbreding door toepassing en integratie van subdisciplines in het tweede bachelorjaar en verdieping in het derde bachelorjaar.

De propedeuse begint met een uitgebreide cursus Algemene Inleiding Psychologie, die het hele eerste semester loopt. In deze cursus maken studenten kennis met de basisbegrippen, de belangrijkste theorieën en onderzoeksresultaten uit de verschillende deelgebieden van de psychologie. Studenten krijgen zo vroeg in de opleiding een beeld van wat psychologie is en wat psychologen doen in de praktijk, stelt de commissie vast.

Studenten krijgen in de propedeuse in verschillende cursussen een nadere inleiding in elk van de drie domeinen *Brein*, *Persoon* en *Gedrag*. Verder volgt de student gedurende het hele studiejaar wekelijks een collegereeks van vooraanstaande onderzoekers en praktijkpsychologen in het onderdeel Psychologie in Actie. In het practicum Academische Vaardigheden voor Psychologen komen de mondelinge en schriftelijke communicatieve vaardigheden aan bod. De student doet kennis en ervaring op met onderzoeksvaardigheden in de cursussen Methoden, Statistiek 1 en Onderzoekspracticum 1. Verder oefenen studenten hier schriftelijke verslaglegging en mondelinge presentatie van onderzoeksbevindingen. Daarnaast ervaren studenten hoe het is om als proefpersoon deel te nemen aan verschillende vormen van psychologisch onderzoek.

De verbreding in het tweede jaar staat volgens de kritische reflectie in het teken van integratie en toepassing. De drie domeinen komen aan bod in drie domeincursussen. De toepassing van kennis staat in deze cursussen centraal. Onder toepassing wordt hier volgens de kritische reflectie verstaan het gebruik van wetenschappelijke kennis, theorieën en inzichten bij het analyseren van alledaagse problemen en praktijksituaties en/of bij het ontwikkelen van in de praktijk bruikbare instrumenten en interventies. Integratie van kennis en inzicht komt volgens de kritische reflectie tot uitdrukking in het kernthemaonderwijs van het tweede bachelorjaar. Hier worden studenten gestimuleerd om belangrijke thema's in de psychologie te analyseren vanuit meerdere theoretische perspectieven. Op deze wijze dienen ze wetenschappelijke kennis vanuit verschillende domeinen met elkaar te verbinden en te integreren. Elk

kernthema in het tweede bachelorjaar bestrijkt minimaal twee deelgebieden uit de psychologie. Studenten kunnen uit een aanbod van veertien kernthema's twee thema's kiezen, waarbij het eerste thema dat ze kiezen als theoretische achtergrond dient voor het onderzoekspracticum waarin theorie en onderzoek geïntegreerd worden om nieuwe kennis te genereren.

De verbreding in het tweede bachelorjaar krijgt verder vorm doordat vakinhoudelijke kennis expliciet in een breder academisch kader wordt geplaatst. Deze algemene kennisintegratie gebeurt onder andere in de cursus Theoretische Psychologie, waarin de betekenis van belangrijke theorieën uit de geschiedenis van de psychologie wordt behandeld, gezien vanuit de huidige stand van zaken in de psychologie. Dit bredere academische kader speelt ook een rol bij de cursussen Filosofie voor Psychologen en Ethiek voor Psychologen. Hier leert de student te reflecteren op de aangedragen kennis en wordt zij uitgedaagd om het geleerde in een breder filosofisch, ethisch en maatschappelijk kader te zien.

De commissie is onder de indruk van de wijze waarop de opleiding erin is geslaagd kennis geïntegreerd aan te bieden in het bachelorprogramma en in het bijzonder in het tweede bachelorjaar, waarbij de opleiding het probleem van een versnipperd onderwijsaanbod, gebaseerd op een groot aantal afstudeersecties, succesvol heeft opgelost. Het is de commissie duidelijk geworden na de gesprekken met docenten en studenten dat de opleiding met de keuze voor de drie domeinen is ingericht vanuit de vraag wat studenten moeten weten, waarbij het tegelijkertijd voor studenten nog steeds inzichtelijk blijft welke disciplines ten grondslag liggen aan de domeinen. De commissie spreekt hiervoor haar waardering uit.

In het eerste deel van het derde bachelorjaar wordt het voor alle studenten verplichte onderwijs in de drie domeinen afgerond met een verdiepingscursus voor elk domein. De student volgt ten minste twee van de drie verdiepingscursussen. Vervolgens kiest de student binnen één van de drie domeinen voor 16 EC uit verschillende domeingebonden keuzecursussen. Ten slotte is er een vrije keuzeruimte van 16 EC. Hierin is de student vrij om cursussen bij andere universitaire opleidingen te kiezen, dan wel extra cursussen binnen of buiten het gekozen domein.

De commissie heeft aan studenten en docenten gevraagd wat maakt dat het derde bachelorjaar meer verdiepend is ten opzichte van de eerste twee jaren. Het is de commissie duidelijk geworden dat de verdieping voornamelijk wordt bereikt door het aanbieden van leerstof van andere aard in het derde bachelorjaar, zoals actuele wetenschappelijke papers en recente theorieën. Bij verdieping is het de bedoeling om kritisch te kijken naar nieuwe onderzoeken. In de eerste twee jaar is de leerstof gericht op een algemene inleiding in het domein. De opleiding vertelde aan de commissie dat docenten regelmatig in overleg met elkaar bespreken hoe zij de gewenste opbouw in het bachelorprogramma dienen te interpreteren.

Uit onderwijsbeoordelingen blijkt dat studenten regelmatig overlap ervaren. Dit heeft de commissie ook in het gesprek met bachelorstudenten vernomen. De opleiding is zich er sterk van bewust dat de consequentie van het herhaaldelijk aanbieden van dezelfde thema's, waarbij een opbouw wordt gehanteerd van inleiding via verbreding naar verdieping, tot gevolg heeft dat er overlap ontstaat. De opleiding heeft daarbij overigens ook vastgesteld dat studenten soms overlap rapporteren doordat zij niet doorhebben dat het thema weliswaar vergelijkbaar is met een eerder thema, maar dat er sprake is van verdieping als het thema nogmaals aan bod komt. De opleiding voert regelmatig overleg om onnodige inhoudelijke overlap te voorkomen en is voornemens om met name de planning en organisatie van het programma verder te

verbeteren om zo mede dit punt aan te pakken. Wijzigingen in het onderwijsprogramma hebben de overlap al verminderd, gaf de opleiding aan de commissie aan. De commissie constateert dat de opleiding bijzondere aandacht heeft voor dit punt en hierover regelmatig overleg organiseert op verschillende niveaus.

De commissie stelt vast dat sprake is van een samenhangend bachelorprogramma, waarbij psychologische thema's worden geanalyseerd vanuit meerdere domeinperspectieven en onderzoeks- en academische psychologische vaardigheden in samenhang met de inhoudelijke vakken worden aangeboden. De commissie spreekt zich positief uit over de mate waarin de opleiding er in is geslaagd om vaste patronen te doorbreken en drie helder gedefinieerde domeinen in de bacheloropleiding aan te bieden.

De commissie is van mening dat de aandacht voor de differentiële psychologie in de bacheloropleiding te beperkt is. Uit de gesprekken maakt de commissie op dat in enkele vakken enige aandacht is voor dit deelgebied van de psychologie, maar de commissie vindt dat dit deelgebied een duidelijkere plaats kan krijgen, hetzij als afzonderlijk vak, hetzij duidelijk geëxpliciteerd in andere vakken.

Het bachelorprogramma is zo ingericht dat studenten het tweede semester van hun derde bachelorjaar in het buitenland kunnen studeren. Zij kunnen daar dan domein- en vrije keuzevakken volgen. Eventueel kunnen zij ook het Onderzoekspracticum 3 en de bachelorthesis in het buitenland doen. De begeleiding en de beoordeling geschieden in zo'n geval door de verantwoordelijke docent in Nijmegen. Dit betekent dat studenten zonder vertraging een half jaar in het buitenland kunnen studeren. De commissie is van mening dat het voor studenten interessant is om zonder vertraging een deel van de studie in het buitenland te kunnen doorlopen. De opleiding vertelde echter aan de commissie nog niet tevreden te zijn met het aantal studenten dat gebruik maakt van de mogelijkheid om in het buitenland te studeren. Hoewel de opleiding een ruim aanbod aan mogelijkheden aanbiedt, maken hier momenteel niet meer dan dertig studenten gebruik van. Het aantal studenten dat een semester naar het buitenland gaat is wel stijgende, gaf de opleiding aan. De commissie vindt het jammer dat het aantal studenten dat naar het buitenland gaat niet in verhouding staat tot het ruime aanbod en adviseert de opleiding te zoeken naar mogelijkheden om de studenten meer te informeren over de mogelijkheden en te stimuleren. Positief vindt de commissie in dit verband de aanstelling van een international officer die zich inzet voor de internationalisering.

Wetenschappelijke oriëntatie en beroepspraktijk

De commissie stelt met genoegen vast dat de wetenschappelijke oriëntatie van de bacheloropleiding hoog is.

In het eerste jaar doorlopen studenten in een eerste onderzoekspracticum onder begeleiding in kleine groepjes twee keer de complete empirische onderzoekscyclus, doordat ze zowel een niet-experimenteel als een experimenteel psychologisch onderzoek uitvoeren. De onderzoeksonderwerpen waaruit studenten kunnen kiezen, sluiten aan bij de onderwerpen die behandeld worden in andere cursussen in het eerste jaar. Daarnaast ervaren studenten hoe het is om als proefpersoon deel te nemen aan verschillende vormen van psychologisch onderzoek.

Het tweede onderzoekspracticum in het tweede bachelorjaar is inhoudelijk gekoppeld aan een aantal kernthemacursussen. In het practicum doorlopen de studenten voor de derde keer de complete empirische onderzoekscyclus door onder beperkte begeleiding in kleine groepjes

een psychologisch onderzoek op te zetten en uit te voeren. De toepassing van diverse statistische analyses wordt geoefend in Data-analyse. In de basis cursus Introductie in de Psychodiagnostiek wordt aandacht besteed aan het stellen van diagnoses binnen de psychologie en de psychologische beroepspraktijk.

In het derde bachelorjaar wordt als afsluiting van het onderwijs in onderzoeksvaardigheden van studenten verwacht dat zij nog eenmaal de complete empirische onderzoekscyclus doorlopen door grotendeels zelfstandig een psychologisch onderzoek te doen in het derde onderzoekspracticum en hiervan verslag te doen in een mondelinge presentatie en in de bachelorthesis. Hieraan voorafgaand wordt per domein een cursus Toegepaste Onderzoeksmethoden gevolgd. In deze cursus geven ervaren onderzoekers uit het betreffende domein college over hun onderzoeksgebied, waarbij de samenhang tussen inhoud, methode en analyse centraal staat.

De samenhang tussen de domein-keuzecursussen, de domeinspecifieke methodecursus en het onderzoekspracticum is groot, stelt de commissie vast. Uit de gesprekken en de schriftelijke informatie maakt de commissie op dat de opleiding erin is geslaagd bij de herinrichting van de bacheloropleiding een sterke onderzoeksgerichtheid te realiseren.

De aandacht voor de beroepspraktijk is voldoende, maar op sommige punten aan de magere kant, stelt de commissie vast. Zo legt de opleiding voldoende het accent op onderwijs over de praktijk en onderwijs over praktische toepassingen van kennis, maar hebben studenten behoefte aan meer arbeidsmarktorientatie en aan onderwijs in praktische vaardigheden. Dit blijkt uit onderwijsbeoordelingen. De opleiding geeft in de kritische reflectie aan te zoeken naar mogelijkheden om de aandacht voor arbeidsmarktorientatie en onderwijs in praktische vaardigheden in de opleiding te vergroten, omdat dit studenten kan helpen bij het leggen van accenten binnen de bacheloropleiding en bij het kiezen voor een domein en een vervolgopleiding. De afgelopen periode zijn verschillende initiatieven ontwikkeld om binnen de bacheloropleiding studenten de gelegenheid te bieden zich op de beroepspraktijk te oriënteren. Er is een mini-stage in het tweede bachelorjaar opgenomen, er is een mentoraat gestart in het tweede en derde bachelorjaar, en er zijn oriëntatiedagen in samenwerking met de studievereniging georganiseerd. De commissie acht deze initiatieven passend om een bredere aandacht voor de beroepspraktijk te realiseren.

Masteropleiding Psychologie

Eerst bespreekt de commissie de opbouw en de samenhang van het curriculum van de *masteropleiding Psychologie*. Daarna komt de wetenschappelijke oriëntatie van het programma en de aandacht voor de beroepspraktijk aan de orde.

Opbouw en samenhang curriculum

De curricula van de drie mastervarianten *Arbeid, Organisatie en Gezondheid*, *Gedragsverandering* en *Gezondheidszorgpsychologie* worden hieronder apart van elkaar beschreven.

De mastervariant *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* bestaat uit een half jaar cursorisch onderwijs gevolgd door een half jaar masterstage en –thesis. In de cursus Inleiding Arbeid, Organisatie en Gezondheid krijgen de studenten een oriëntatie op de drie deelgebieden arbeids- en gezondheidspsychologie, personeelspsychologie en organisatiepsychologie. Zowel de basale theoretische kennis komt aan bod als de toepassings- en beroepsmogelijkheden. Daarnaast dienen de studenten een professioneel en onderbouwd adviesrapport te schrijven over een praktijkcasus. Vervolgens kiezen studenten ten minste twee uit drie verdiepvakken, die voortbouwen op de stof uit de Inleiding Arbeid, Organisatie en Gezondheid. Verder volgen

studenten ten minste twee uit drie toepassingsvakken. Deze vakken maken veelal gebruik van de in de verdiepingscursus opgedane theoretische kennis en inzichten, maar studenten leren nu inzichten op specifieke gebieden toe te passen, specifieke instrumenten te gebruiken en ze trainen professionele adviesvaardigheden. Studenten spraken zich tegen de commissie positief uit over het onderwijs in het eerste semester van deze mastervariant, in het bijzonder over de betrokkenheid van de docenten en de hoge mate van interactie door de relatief kleine groep studenten. Een sterk punt vonden zij het feit dat zij worden aangesproken op hun creativiteit, zelfstandigheid en een eigen visie.

In het tweede semester ontwikkelen studenten kennis, inzichten, onderzoeks- en beroepsvaardigheden verder in de praktijk tijdens een externe stage en masterthesis, die geïntegreerd worden uitgevoerd. De student brengt 21 weken door bij een externe organisatie, waarbij ongeveer een derde van de tijd wordt besteed aan het verwerven en ontwikkelen van praktische beroepsvaardigheden. Ter voorbereiding op de stage en thesis doorlopen de studenten vanaf de start van de opleiding een traject stage- en loopbaanoriëntatie. Hier worden studenten zich bewust van hun eigen loopbaanwensen en –mogelijkheden en worden ze ondersteund bij het effectief zoeken naar een geschikte stageplaats.

In het curriculum van de mastervariant *Gedragsverandering* wordt 24 EC besteed aan de externe stage en de masterthesis en 36 EC aan cursorisch onderwijs. Tijdens de cursus Algemene Inleiding Gedragsverandering verdiepen studenten zich in fundamentele psychologische kennis omtrent gedrag en beïnvloeding en oefenen actief met het verwerven van deze kennis. In de cursus SWITCH wordt de gelijknamige methode uitgebreid geoefend en bediscussieerd in kleine groepen. SWITCH staat voor: Situering van het probleemgedrag, Wetenschappelijke context, Interventieopzet, Toetsing van de effectiviteit, Conclusies en Hoofdzaken rapporteren. Studenten leren aan de hand van deze methode om een onderzoekscyclus op te zetten die loopt van probleemanalyse tot het rapporteren van een interventie inclusief het opzetten en uitvoeren van een effectonderzoek. Tijdens de training Persoonlijke Effectiviteit in een Professionele Setting ligt de nadruk op interpersoonlijke vaardigheden en het presenteren van jezelf en het eigen werk of onderzoek. De cursus bestaat uit trainingsbijeenkomsten waarin theorie en vaardigheden met betrekking tot presentatietechnieken en interpersoonlijke gesprekstechnieken worden aangeleerd, besproken en aangescherpt. Daarnaast reflecteren de studenten binnen deze training op de eigen ontwikkeling als professional. In de cursus Traject gaan studenten in groepen op een projectmatige manier aan de slag met een maatschappelijke - of praktijksituatie waarin gedragsverandering vereist is. In het traject wordt geoefend met het toepassen van kennis en vaardigheden die zijn opgedaan in Algemene Inleiding Gedragsverandering en SWITCH. Studenten Gedragsverandering gaven aan de commissie aan dat zij zich gestimuleerd voelen om de opgedane kennis toe te passen, onder andere door het maken van opdrachten. Als verbeterpunt noemden zij dat in de grote inleidende cursus de samenhang soms miste, met name door de inbreng van verschillende docenten die kennelijk onvoldoende onderling hadden afgestemd.

Tijdens de afstudeeropdracht, die bestaat uit een geïntegreerde externe stage en masterthesis, werken studenten individueel of als duo onder interne en externe begeleiding aan een casus in de praktijk en bereiden ze zich voor op hun werk als beginnend professional. De masterthesis is direct gekoppeld aan deze stage en de onderzoeksdata die daarin verzameld zijn. Het vinden van een stage is voor studenten van deze mastervariant lastiger dan voor studenten van de andere varianten, is de commissie gebleken uit het gesprek met masterstudenten. Uiteindelijk lukt het de studenten wel, maar met de nodige moeite. Een stagecoördinator helpt de studenten op weg, maar is volgens de studenten geen ‘bemiddelingsbureau’. Er is

geen database, 'je moet het zelf doen', aldus de studenten. Niettemin vinden de studenten volgens de kritische reflectie vrijwel allemaal op tijd een externe stageplek.

Het curriculum van de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* bestaat voor 30 EC uit cursussen en voor 30 EC uit een klinische stage en de masterthesis. Het cursusgedeelte wordt zowel in het eerste als tweede semester aangeboden, waardoor er de mogelijkheid is om zowel in september als in februari in te stromen. Het cursusgedeelte bestaat uit drie hoofdseminars (totaal 24 EC), waarin de verschillende constituerende deelgebieden (klinische, neuro-, ontwikkelingspsychologie en psychogerontologie) geïntegreerd worden aangeboden, en uit twee vaardigheidstrainingen (totaal 6 EC). De studenten kiezen twee vaardigheidstrainingen uit een aanbod van vijf. Hier kan de student haar voorkeur voor een bepaalde deeldiscipline tot uiting laten komen. De trainingen bereiden de studenten voor op de stage en worden gegeven door docenten met ervaring in de zorgpraktijk. Studenten spraken zich tegenover de commissie positief uit over de vaardigheidstrainingen. Zij vonden deze trainingen praktijkgericht en nuttig. Specifiek noemden de studenten daarbij als positief punt de aandacht voor gespreksvaardigheden.

Voor de stage is 20 EC beschikbaar en voor de masterthesis 10 EC. De klinische stage bestaat uit werkzaamheden gedurende circa een half jaar in een gezondheidszorginstelling. Studenten doen ervaring op met psychodiagnostiek en indicatiestelling en met behandeling. Daarnaast biedt circa de helft van de stageplaatsen de mogelijkheid voor het verzamelen van patiëntgebonden onderzoeksdata die als basis voor de masterthesis kunnen dienen. De stage voldoet qua omvang en inhoud aan de stage-eisen voor BAPD en de toelating tot de GZ-opleiding.

De commissie heeft de inrichting van de mastervarianten bestudeerd en is van mening dat voor elk van de varianten er een goed evenwicht is tussen theorie, voorbereidende verwerving van praktijkvaardigheden en de praktijk zelf (cf. stage). Daarnaast is er ook voldoende evidentie dat de onderdelen van de mastercurricula een goede interne samenhang vertonen.

Wetenschappelijke oriëntatie en beroepsgerichtheid

De mastervarianten zijn in voldoende mate verankerd in wetenschappelijk onderzoek, stelt de commissie vast. Voortbouwend op de in de bachelor verworven inhoudelijke en methodologisch-wetenschappelijke deskundigheid ligt in de masteropleiding de klemtoon op praktijk en beroepsvoorbereiding, gebruik makend ook van bijkomende theoretische kennis verworven in de masteropleiding zelf. Het leren vertalen van wetenschappelijk onderzoek naar de praktijk vormt de kern van de masteropleiding. In colleges wordt expliciet geoefend in het koppelen van de theorie aan concrete casussen uit de praktijk door het schrijven van rapporten en verslagen.

Daarnaast is ook de beroepsgerichtheid van de varianten hoog. Docenten werken bovendien veelal actief samen met of in organisaties en instellingen buiten de universiteit. Zo krijgen de studenten een goede gelegenheid om zich op een wetenschappelijke basis voor te bereiden op de beroepspraktijk. Daarnaast wordt in colleges expliciet geoefend met het koppelen van de theorie aan concrete casussen uit de praktijk door het schrijven van rapporten en verslagen.

De opleiding slaagt er dus in elk van de varianten in om op een geïntegreerde manier én wetenschappelijk georiënteerd te zijn én beroepsgericht.

Onderwijsleeromgeving

De onderwijsleeromgeving wordt voor de bacheloropleiding en de masteropleiding apart besproken.

Bacheloropleiding Psychologie

Eerst wordt ingegaan op het didactisch concept van de opleiding. Vervolgens komt de studielast en de studeerbaarheid en de verdiepingsmogelijkheden aan bod. Ten slotte wordt de studiebegeleiding beschreven.

Didactisch concept

De opleiding beschrijft in de kritische reflectie dat zij beoogt studentactiverend onderwijs aan te bieden. Dit concept kent de volgende drie uitgangspunten: 1. leren is een individueel proces; 2. leren gaat gepaard met conceptuele veranderingen in het denken; en 3. leren is een individueel proces, maar vraagt om een sociale context. Om deze uitgangspunten te realiseren heeft de opleiding de onderwijsactiviteiten onderverdeeld in hoorcolleges, werkgroepen, practica, responsiecolleges en zelfstudie. Bij de hoorcolleges en responsiecolleges gaat het om grootschalig onderwijs, bij de werkgroepen en practica om kleinschalig onderwijs met maximaal twintig studenten per groep. De opleiding beschrijft in de kritische reflectie wat de functie is van de verschillende onderwijsvormen. In het hoorcollege oriënteren studenten zich op de grote lijnen en op de moeilijke punten. In de werkgroep oefenen studenten in interactie en reflecteren op hun aanpak en hun leerproces. In deze kleine groepen kunnen studenten op een meer interactieve wijze met de leerstof aan de slag. De werkgroep is ter ondersteuning van het leerproces en helpt de student bij het behalen van de leerdoelen van de cursus. In het practicum oefenen en leren studenten een vaardigheid. Het beheersen van deze vaardigheid vormt een leerdoel op zichzelf dat alleen kan worden behaald door het volgen van het practicum. Practica kennen daarom in tegenstelling tot werkgroepen verplichte aanwezigheid. In het responsiecollege stellen studenten de vragen die zij (nog) hebben.

De commissie constateert dat de onderwijsleeromgeving van de bacheloropleiding doelmatig doch niet uitgesproken activerend is. In didactisch opzicht is de opleiding volgens de commissie niet onderscheidend. Er is sprake van veel theoretisch onderwijs op klassieke wijze. Studenten rapporteerden aan de commissie bijvoorbeeld dat zij vinden dat het onderwijs te vaak in massale hoorcolleges wordt aangeboden en dat de opleidingen meer gebruik zouden kunnen maken van ICT-toepassingen en multimedia, zoals bijvoorbeeld het opnemen van hoorcolleges op video. De opbouw van de onderzoeks- en vaardighedenpractica in alle drie de bachelorjaren wijkt hier in positieve zin vanaf, stelt de commissie vast.

Studielast en studeerbaarheid

In de propedeuse ziet de verdeling van de onderwijsuren over de verschillende werkvormen er als volgt uit. Een onderwijsweek in de propedeuse bestaat uit zeven uur hoorcollege, zeven uur werkgroep of practicum en twee uur responsiecollege. Samen zijn dit zestien contacturen. In het tweede bachelorjaar is het gemiddeld aantal contacturen per onderwijsweek twaalf in het eerste semester en tien in het tweede semester. In het derde bachelorjaar is dit respectievelijk tien en acht. Vanaf komend studiejaar zullen in opdracht van het College van Bestuur van de Radboud Universiteit Nijmegen ook in het tweede bachelorjaar en het derde bachelorjaar ten minste vijftien contacturen per onderwijsweek aangeboden worden. Hierdoor wordt ook in deze opleidingsjaren het onderwijs verder geïntensiveerd.

Studenten rapporteerden aan de commissie dat zij een studielast hebben van tussen de twintig en veertig uur per week. Zij gaven aan dat de studielast niet gelijk is verdeeld over het

studiejaar. Als cursussen net beginnen, is de studielast in de regel fors lager, meldden zij. De commissie heeft over de ongelijke verdeling van de studielast met de opleiding gesproken. De opleiding gaf daarbij aan dat het uitgangspunt is dat de opleiding onderwijs aanbiedt waaraan men mag deelnemen; het onderwijs is een recht en geen plicht. De opleiding is dan ook niet voornemens om een groot deel van het onderwijs te verplichten. Studenten worden mede door de korte cursusduur volgens de opleiding gestimuleerd om al snel na de start van een cursus aan het werk te gaan. De commissie begrijpt het standpunt van de opleiding om de verantwoordelijkheid voor studeren bij de student te laten. Toch kan het vaker toepassen van tussentoetsen en het verder intensiveren van het onderwijs een positief effect hebben op een gelijkmatige studielast en op de (nu tegenvallende) rendementen, waarover meer hieronder.

De opleiding presenteert in de kritische reflectie haar rendementscijfers van de afgelopen jaren. De commissie constateert dat het bachelorrendement aan de lage kant is maar wel een stijgende lijn laat zien vanaf 2007. Om het rendement verder te verbeteren heeft de opleiding in de afgelopen jaren diverse maatregelen genomen. Zo is de onderwijsbegeleiding in de propedeuse geïntensiveerd en zijn tussentijdse zelftoetsen ingevoerd. Samen met de invoering van het bindend studieadvies verwacht de commissie dat de rendementen verder zullen stijgen. De commissie constateert dat er nog een aanzienlijk aantal studenten uitvalt na de propedeuse. Het bindend studieadvies zal hopelijk ook dit aantal laat uitvallende studenten verlagen.

De opleiding hanteert op dit moment nog geen 'harde knip' tussen de bachelor- en de masteropleiding. Het aankomend studiejaar voert de opleiding een harde knip in, hier in Nijmegen 'strengere knip' genoemd. De strenge knip betekent dat studenten met een deficiëntie van maximaal 6 EC aan bachelorvakken cursussen mogen volgen in de master, maar pas mogen deelnemen aan de toetsen wanneer zij de bachelor behaald hebben.

Verdiepingsmogelijkheden

Voor getalenteerde en gemotiveerde studenten biedt de opleiding de mogelijkheid een disciplinair Honoursprogramma Psychologie te volgen. Aan dit programma kunnen die studenten uit het tweede en derde bachelorjaar deelnemen die bij de beste van hun jaargroep horen. Binnen dit programma volgen zij extra cursussen en doen zij extra onderzoeks- en/of praktijkervaring op bij psychologie. Daarnaast is er ook een interdisciplinair universiteitsbreed Honoursprogramma waaraan getalenteerde studenten die verbreding willen, kunnen deelnemen. Binnen dit programma volgen zij extra cursussen buiten psychologie. De commissie stelt vast dat de opleiding met deze honoursprogramma's voldoet aan de behoeftes van de meer getalenteerde studenten.

Studiebegeleiding

Aan twee practica in het eerste bachelorjaar is een mentoraat gekoppeld, waarin de studievoortgang en de leervaardigheden van de student centraal staan. De docenten van de practica zijn eveneens de mentoren. Zij volgen studenten gedurende het hele eerste jaar. Studenten spraken zich tegenover de commissie zeer positief uit over dit mentoraat. Ook in het tweede en derde bachelorjaar weten studenten de studieadviseurs te vinden bij vragen en problemen. De studenten vertelden dat zij in een portfolio bijhouden wat de vorderingen zijn en hoe ze leren. Dit portfolio is niet verplicht. In het tweede en derde jaar wordt het mentoraat, aangepast aan het betreffende jaarniveau, gecontinueerd. De studieadviseur legde aan de commissie uit dat de opleiding al zestien jaar ervaring heeft met studiebegeleiding en al zes jaar werkt met studiebegeleiding in het eerste jaar in de vorm van een mentoraat. Dit studiejaar is de opleiding gestart met een bindend studieadvies aan het eind van het eerste jaar. De studiebegeleiding in het eerste jaar is daarop aangepast. De commissie stelt vast dat de

opleiding de studiebegeleiding in de vorm van inhoudelijke en procesbegeleiding zeer serieus neemt en op adequate wijze aanbiedt.

Masteropleiding Psychologie

Eerst wordt ingegaan op het didactisch concept van de opleiding. Vervolgens komt de studielast en de studeerbaarheid aan bod.

Didactisch concept

De masteropleiding bouwt voort op het didactisch concept van de bacheloropleiding, het studentactiverend onderwijs. Dit concept kent in de masteropleiding drie uitgangspunten: zelfverantwoordelijkheid en zelfsturing; betekenisgericht leren in een uitdagende leeromgeving; en individueel en sociaal leren en sociale integratie. Evenals in de bachelor zijn de onderwijsactiviteiten in de master onderverdeeld in hoorcolleges, werkgroepen en practica, responsiecolleges en zelfstudie. De opleiding beschrijft in de kritische reflectie hoe de drie uitgangspunten tot uitdrukking komen in het masteronderwijs en in het gebruik van de verschillende onderwijsvormen. Door de kleinere aantallen studenten zijn de hoorcolleges in de masteropleiding over het algemeen interactiever van aard dan in de bacheloropleiding en geïntegreerd met de werkgroepen. Verder bestaan de cursussen binnen de masteropleiding voor een belangrijk deel uit werkgroepen en practica. De werkgroepen functioneren vaak als projectgroepen die oplossingen aandragen voor een specifiek probleem. De mate van vereiste zelfstandigheid is hierbij aanzienlijk groter dan tijdens de bacheloropleiding. De practica hebben veelal de vorm van een vaardigheidstraining. Deze trainingen vinden plaats in groepen van maximaal twaalf studenten.

In de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* oefenen studenten intensief met elkaar, zowel binnen de groepsbijeenkomsten als in triades thuis, om zich in psychologische interventies te bekwamen. Via therapeut- en patiëntrollen, inbrengen van echte problemen, supervisie en sessieverslagen worden behandelingen in de realiteit benaderd.

De zelfverantwoordelijkheid en zelfsturing zijn het grootst tijdens de masterstage en masterthesis. Studenten lopen extern stage en moeten zelfstandig de problemen oplossen die zich aandienen. De begeleiders houden het verloop van het proces in de gaten en fungeren als (inhoudelijke) vraagbaak. Er is geen door de begeleiders uitgestippeld plan dat studenten volgen. Zij moeten zelf een planning maken en deze na accordering uitvoeren. De begeleiders spreken hen vervolgens aan op de gemaakte afspraken.

De drie mastervarianten richten zich elk op een ander werkveld. Als gevolg hiervan zijn er verschillen tussen de mastervarianten in de wijze waarop het onderwijs is vormgegeven en in het type vaardigheden waarop de nadruk ligt. Dit uit zich in de verschillen tussen de vaardigheidscursussen en in de vorm van de masterthesis.

De commissie stelt vast dat het didactisch concept en de daarvan afgeleide werkvormen toereikend zijn voor het behalen van de beoogde eindkwalificaties.

Studielast en studeerbaarheid

Het aantal contacturen is in de masteropleiding beduidend minder dan in de propedeuse en (na de onderwijsintensivering in 2012-2013) in het tweede en derde bachelorjaar. De opleiding geeft in de kritische reflectie aan dat dezelfde hoge mate van zelfsturing en zelfstandigheid wordt vereist bij de masterstage en de masterthesis die in het tweede semester een fulltime tijdsbesteding van de student vergen. Het tweede semester werd door de studenten als pittig bestempeld, mede door bijvoorbeeld reistijd naar het stageadres en het

werken aan de scriptie. De commissie stelt vast dat de studielast goed is verdeeld, de studenten moeten in het eerste semester vlot aan de slag doordat er direct toetsen gehaald moeten worden.

Volgens de studenten waar de commissie mee heeft gesproken is het goed haalbaar om de masteropleiding in één jaar af te ronden. Uit de cijfers van de afgelopen twee jaar blijkt inderdaad dat de masteropleiding een goed rendement behaalt. De meerderheid van de studenten lijkt de master op tijd af te ronden. De sterke samenhang in het programma en de meer gereguleerde aanpak van de stage en de masterthesis zullen hier een rol gespeeld hebben, stelt de opleiding in de kritische reflectie. Voor de zojuist gestarte mastervarianten valt volgens de opleiding nog meer winst te behalen op dit vlak. De studeerbaarheid van met name de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* kan verder verbeterd worden. De juiste stageplaats en masterthesis docent / begeleider kon niet door iedere student snel gevonden worden. De eerste lichting studenten had te maken met aarzelende reacties van stage-instellingen die moesten wennen aan kortere stages (en studenten meer dan eens weigerden) en van masterthesis begeleiders die gewend waren aan de oude omvang van 24 EC. Voor de mastervarianten *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* en *Gezondheidszorgpsychologie* gold bovendien dat er sprake was van oneerlijke concurrentie met 'oude stijl' masterstudenten die langere stages konden lopen. De opleiding vertelde ten aanzien van de studeerbaarheid aan de commissie dat zij waakt voor verschooning, maar wel duidelijke afspraken maakt met de studenten over hun planning en studenten aanspreekt op hun tempo. Dit heeft zichtbaar positief effect op het rendement, stelt de commissie vast.

Studenten met een *bacheloropleiding Psychologie* worden zonder meer toegelaten tot de masteropleiding. Dat betekent dat studenten in de bacheloropleiding niet hoeven 'voor te sorteren'. Studenten worden geacht zelf eventuele lacunes in kennis en vaardigheden op te sporen en in te halen wanneer zij een masterspecialisatie kiezen waarvoor zij niet de voor de hand liggende cursussen in de bachelor hebben gevolgd. De commissie heeft met studenten gesproken over de studeerbaarheid van het masterprogramma, aangezien er geen verplichting is om in de bacheloropleiding al onderdelen te volgen over de beoogde mastervariant. Studenten gaven aan dat de masteropleiding studeerbaar is, ook als zij in de bacheloropleiding niet voor de mastervariant relevante cursussen hadden gevolgd. Het bleek voor hen goed mogelijk om zelfstandig lacunes in te halen en in het normale tempo het reguliere masteronderwijs te volgen.

Onderwijsgevend personeel

De opleiding presenteert in de kritische reflectie een overzicht van de docenten die op 1 december 2011 een aanstelling hadden om onderwijs te verzorgen in de bachelor- en masteropleiding Psychologie. In totaal gaat het om 111 medewerkers die samen voor 50.2 fte zijn aangesteld. Van hen zijn 49 medewerkers in dienst voor onbepaalde tijd (32.5 fte) en 62 medewerkers (exclusief de promovendi) hebben een tijdelijke aanstelling (17.7 fte). Wanneer de docent-student ratio voor de opleiding Psychologie berekend wordt op basis van deze docentaantallen, dan is deze gelijk aan 1:40 (gemiddelde van bachelor en master).

Na 1 december 2011 zijn nog zes extra universitair docenten aangesteld ten behoeve van de verdere intensivering van het tweede en derde bachelorjaar. Naast de genoemde docenten verzorgden in 2010-2011 ook promovendi (3.8 fte), studentassistenten (5.1 fte) en stafleden van de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen (0.65 fte) onderwijs. De totale personeelsinzet komt daarmee op 59.8 fte en de docent-student ratio op 1:34. Docenten gaven aan de commissie aan dat de onderwijslast de afgelopen jaren vrij hoog is geweest, mede door het invoeren van de onderwijsvernieuwingen. Waar nodig hebben docenten extra

ondersteuning gekregen, bijvoorbeeld bij administratieve taken, zodat de onderwijslast binnen acceptabele grenzen is gebleven.

Voor alle docenten met een onderwijsaanstelling van minimaal 0.3 fte (behalve voor docenten in het UFO-profiel Docent 4, de PhD-studenten en de studentassistenten) geldt sinds 2010 dat ze voor hun onderwijstaken dienen te beschikken over een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO).

Alle hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten zijn gepromoveerd en hebben naast hun onderwijsaanstelling (in de meeste gevallen 0.5 fte) een onderzoeksaanstelling (in de meeste gevallen 0.5 fte), ofwel bij het KNAW-erkende Behavioural Science Institute (BSI) ofwel bij het eveneens KNAW-erkende Donders Centre for Cognition. Ook de promovendi zijn bij deze instituten werkzaam. Veel van de gewone docenten zijn ook gepromoveerd. In totaal is 76 procent van de onderwijsstaf gepromoveerd.

Om de relatie met de beroepspraktijk te waarborgen zijn er bij de opleiding docenten aangesteld die, als GZ-psycholoog of anderszins, werkzaam zijn in de praktijk. Deze docenten zijn bijvoorbeeld verbonden aan het Academisch Centrum Sociale Wetenschappen van de faculteit, revalidatiecentra, instellingen voor geestelijke gezondheidszorg, overheidsinstanties of bedrijven.

De commissie heeft een aantal docenten gesproken en het overzicht van de docenten bestudeerd en baseert daarop haar oordeel over de kwaliteit en kwantiteit van het onderwijsgevend personeel. De commissie stelt vast dat de opleidingen, mede door de aanstelling van zes extra docenten, de beschikking hebben over ruim voldoende docenten voor het verzorgen van het onderwijs. Daarnaast is er voldoende expertise beschikbaar op de verschillende kennisgebieden van de bachelor- en masteropleiding en zijn er voldoende docenten werkzaam in de praktijk.

De commissie constateert met genoegen dat de opleidingen beschikken over een efficiënte overlegstructuur met docenten die een grote invloed heeft op de (waarborging van) de kwaliteit en de verdere ontwikkeling van de onderwijsprogramma's. Alle docenten worden door de overleggen actief betrokken bij de opleiding. Er is bijvoorbeeld een afzonderlijk bachelor- en masteroverleg, bachelordomeinoverleg, een bachelorjaaroverleg en mastervariantoverleg. Daarnaast komt bij de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* een task force van coördinatoren en opleider eens in de zes weken bij elkaar. Ook is er om de maand het zogeheten Broodje onderwijs. Tijdens deze lunchbijeenkomst, waarbij alle docenten uitgenodigd zijn, geeft de onderwijsdirecteur een overzicht van alle zaken die spelen binnen de opleiding. Ten slotte is er de jaarlijkse onderwijsdag van de opleiding waarop docenten geïnformeerd worden over actuele ontwikkelingen en getraind worden in specifieke vaardigheden.

Opleidingsspecifieke voorzieningen

De opleidingen maken voor het onderwijs gebruik van materiële en personele voorzieningen die ook door andere opleidingen binnen het onderwijsinstituut, de faculteit, en de universiteit worden gebruikt. Onderwijsruimten, zelfstudiefaciliteiten, computerzalen, bibliotheekvoorzieningen, ICT voorzieningen, de elektronische leeromgeving Blackboard, en het zogenaamde Onderwijs Service Punt zijn allemaal centraal geregeld. Meer opleidingsspecifieke voorzieningen zijn de scriptiewerkplaats, de testotheek en de laboratoria. Deze opleidingsspecifieke voorzieningen worden hieronder toegelicht.

De scriptiewerkplaats wordt gedeeld met de opleidingen *Pedagogische Wetenschappen* en *Onderwijskunde*. De scriptiewerkplaats is bedoeld om studenten Pedagogiek en Psychologie een werkomgeving te verschaffen die het uitvoeren van het thesisonderzoek en het schrijven van de thesis zelf vergemakkelijkt. Zodra een student gaat werken aan de bachelor- of masterthesis kan zij in de scriptiewerkplaats terecht, niet alleen voor de computervoorzieningen maar ook voor adviezen omtrent de opzet en uitvoering van het onderzoek. Dagelijks is er een staf lid aanwezig om de studenten met raad en daad bij te staan.

Er is een testotheek die ruim is voorzien van testmaterialen die gebruikt worden in de praktijk van klinisch psychologische en orthopedagogische diagnostiek, beroepskeuze- en personeelsonderzoek. De testotheek vervult een belangrijke ondersteunende functie in het onderwijs voor diverse vakken en practica. De collectie bestaat uit tests en naslagwerken die zijn op te zoeken via een geautomatiseerde catalogus die op een PC ter plaatse kan worden geraadpleegd. Ook kunnen diverse tests met behulp van computerprogramma's gescoord worden.

De onderzoeksinstituten hebben de beschikking over state-of-the-art laboratoria met uiteenlopende opstellingen en inrichtingen. EEG metingen, eye-tracking, virtual reality, video-observatie, computer cubicles, motion tracking en diverse neuroimaging faciliteiten. Deze faciliteiten staan (onder begeleiding) ook ter beschikking aan de studenten van de bachelor- en masteropleiding Psychologie. Met name binnen de onderzoekspractica en honoursprogramma's wordt hiervan gebruik gemaakt. De commissie heeft een bezoek gebracht aan de laboratoria en is onder de indruk van de mogelijkheden.

De commissie heeft met docenten en studenten gesproken over de opleidingsspecifieke voorzieningen. De commissie stelt vast dat de voorzieningen toereikend zijn.

Overwegingen

De commissie constateert dat de opleidingen de studenten in staat stellen de eindtermen te bereiken. De voorzieningen en de begeleiding van studenten door het mentoraat en de studieadviseurs dragen bij aan de mogelijkheid voor studenten om het onderwijsprogramma probleemloos te doorlopen.

De commissie stelt vast dat de opleidingen beschikken over een passend, goed gekwalificeerd docentencorps. Het aantal beschikbare docenten is voldoende en met de aanstelling van zes nieuwe docenten ruim te noemen. Alle docenten worden actief betrokken bij de opleiding, mede door de aanwezigheid van een uitgebreide overlegstructuur.

Bacheloropleiding Psychologie

De bacheloropleiding kent een duidelijke opbouw aan de hand van de drie inhoudelijke domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag*. De commissie stelt vast dat sprak is van een samenhangend bachelorprogramma, waarbij psychologische thema's worden geanalyseerd vanuit meerdere domeinperspectieven en onderzoeks- en academische psychologische vaardigheden in samenhang met de inhoudelijke vakken worden aangeboden. De commissie spreekt zich over de samenhang positief uit, de opleiding is er goed in geslaagd om vaste patronen te doorbreken en drie helder gedefinieerde domeinen te onderscheiden.

Een keerzijde van het vernieuwde, inhoudelijk samenhangende programma is dat door de studenten inhoudelijke overlap wordt ervaren. De commissie constateert dat de opleiding bijzondere aandacht heeft voor de samenhang in het programma en hiertoe regelmatig

overleg organiseert op verschillende niveaus. Wijzigingen in het onderwijsprogramma hebben de overlap al verminderd.

De commissie constateert dat de onderwijsleeromgeving van de bacheloropleiding doelmatig doch niet uitgesproken activerend is. Er is sprake van veel theoretisch onderwijs dat op klassieke wijze wordt aangeboden. De opbouw van de onderzoekspractica wijkt hier in positieve zin vanaf, stelt de commissie vast.

De commissie stelt met genoeg vast dat de wetenschappelijke oriëntatie van de bacheloropleiding hoog is. De bachelorstudenten doorlopen in de opleiding een aantal maal de complete empirische onderzoekscyclus. De samenhang tussen de domein keuzecursussen, de domeinspecifieke methodecursus en het onderzoekspracticum is groot, stelt de commissie vast. De opleiding is erin geslaagd bij de herinrichting van de bacheloropleiding een sterke onderzoeksgerichtheid te realiseren.

De aandacht voor de beroepspraktijk is voldoende, maar op sommige punten aan de magere kant, stelt de commissie vast. Zo legt de opleiding voldoende het accent op onderwijs over de praktijk en onderwijs over praktische toepassingen van kennis, maar hebben studenten behoefte aan meer arbeidsmarktorientatie en onderwijs in praktische vaardigheden.

De commissie stelt samenvattend dat met name de wetenschappelijke oriëntatie van de opleiding en de inhoudelijk sterke samenhang van het onderwijsprogramma maken dat er sprake is van een uitdagende leeromgeving. Dit heeft de potentie voor een 'goed' oordeel, maar de constatering dat er nog een aantal punten zijn die aandacht behoeven brengt de commissie ertoe op dit moment standaard 2 voor de bacheloropleiding als voldoende te beoordelen.

Masteropleiding Psychologie

In de masteropleiding kiezen de studenten voor één van de drie mastervarianten *Arbeid, Organisatie en Gezondheid, Gedragsverandering* en *Gezondheidszorgpsychologie*. De aansluiting van de mastervarianten op het onderwijsaanbod van de bacheloropleiding is goed.

De commissie stelt vast dat de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* voldoet aan de eisen van de postacademische registraties om daarmee studenten mogelijkheden te bieden op toekomstige klinische registraties en een vervolg in het klinische werkveld.

De mastervarianten zijn in voldoende mate verankerd in wetenschappelijk onderzoek, stelt de commissie vast. Ook is de beroepsgerichtheid van de varianten hoog. Docenten werken veelal actief samen met of in organisaties en instellingen buiten de universiteit. Een flink aantal docenten werkt tevens in de beroepspraktijk. Zij weten hun ervaringen op een relevante wijze in te brengen in het onderwijs. Deze combinatie biedt studenten een goede gelegenheid om zich op een wetenschappelijke basis voor te bereiden op de beroepspraktijk. Daarnaast wordt in colleges expliciet geoefend met het koppelen van de theorie aan concrete casussen uit de praktijk door het schrijven van rapporten en verslagen.

De opleiding onderneemt diverse initiatieven om de duur van de stage en het schrijven van de scriptie binnen de perken te houden. De commissie waardeert de aandacht die de opleiding hiervoor heeft en constateert dat de initiatieven effect hebben op het rendement van de masteropleiding.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Bij deze standaard worden eerst de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven. Vervolgens wordt de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren.

Toetsing

Elk programmaonderdeel in de bachelor- en masteropleiding wordt afzonderlijk getoetst. De opleidingen hanteren verschillende toetsvormen: schriftelijke tentamens met gesloten vragen, schriftelijke tentamens met open vragen, werkstukken en assessments. Assessments zijn beoordelingen van vaardigheden zoals het geven van een mondelinge presentatie. Bij een aantal cursussen is er sprake van een combinatie van deze toetsvormen die samen het eindoordeel bepalen. De leerdoelen en werkvormen van de cursus zijn volgens de kritische reflectie bepalend voor de keuze voor een toetsvorm. Daarnaast spelen praktische argumenten als het aantal deelnemers aan de cursus een rol.

De opleiding beschrijft in de kritische reflectie dat de regel is dat docenten voor iedere toets een toetsmatrix invullen, waaruit blijkt dat de toetsing een adequate afspiegeling vormt van de leerdoelen van de cursus. Uit de gesprekken met de commissie bleek dat nog niet alle docenten een toetsmatrix invullen, maar dat de opleidingen er hard aan werken om de toetsmatrix gemeengoed te maken. De commissie begrijpt dat het invoeren van dergelijke veranderingen tijd nodig heeft en waardeert de aandacht van de opleidingen voor de validiteit van de toetsen middels deze toetsmatrices.

De commissie heeft van de bachelor- en masteropleiding een selectie van toetsen en gemaakt werk bestudeerd. De bijbehorende literatuur en het antwoordmodel of beoordelingsformulier was bij de meeste vakken beschikbaar. De commissie constateert dat de toetsen van de opleidingen aansluiten op het aangeboden onderwijs en van voldoende niveau zijn. Er is sprake van adequate toetsing van wetenschappelijke en beroepsgerichte kennis en vaardigheden. De commissie stelt vast dat de kwaliteit van de toetsen hoog is en dat de toetsen goed aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. Wel vindt de commissie dat relatief vaak wordt gekozen voor een gesloten-vragen tentamen, zowel in de bachelor- als in de masteropleiding. De commissie heeft een aantal van deze toetsen ingezien en constateert dat de kwaliteit van de toetsvragen wisselend is en niet altijd voldoende op inzicht en toepassing zijn gericht. Ook is het aantal gesloten toetsvragen soms aan de lage kant, wat mogelijk een lagere betrouwbaarheid dan wenselijk tot gevolg kan hebben. De commissie vindt de toepassing van gesloten-vragen tentamens gezien de studentenaantallen begrijpelijk maar adviseert de opleidingen toezicht te houden op de kwaliteit van de toetsvragen en van de gesloten-vragen tentamens in hun geheel.

Naast de summatieve toetsen zijn er ook formatieve toetsen in de vorm van zelftoetsen. Deze zelftoetsen hebben tot doel het bijsturen van het leerproces van de student door middel van feedback tijdens het leerproces. Ze tellen niet mee voor het eindcijfer, maar zijn wel representatief voor de eindtoets. Bij alle cursussen in het eerste bachelorjaar en in het eerste semester van het tweede bachelorjaar zijn er zelftoetsen die een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding van studenten op de eindtoets. De commissie heeft van studenten vernomen dat de zelftoetsen bijdragen aan het leerproces.

De beoordeling van toetsen vindt plaats door individuele docenten of groepjes van docenten. Deze beoordeling is volgens de kritische reflectie zo transparant mogelijk en gebaseerd op duidelijke, vooraf vastgestelde criteria. De criteria worden geëxpliciteerd tijdens de hoorcolleges, in de cursushandleiding, op Blackboard en/of in de studiegids. Tijdens de inzage volgend op een toets hebben studenten de mogelijkheid tot het inzien van hun beoordeeld werk. Studenten gaven aan dat over het algemeen helder is wat de vorm en inhoud van een toets zal zijn. De leerdoelen zijn hierin richtinggevend.

De afgelopen jaren heeft de opleiding extra aandacht besteed aan de kwaliteit van de toetsing. De opleidingen hebben een concept toetsplan ontwikkeld. In dit concept toetsplan staat een concrete uitwerking van het toetsbeleid en de toetsprocedures. De commissie heeft de conceptversie van het toetsplan ingezien en besproken met de opleiding. Het toetsplan geeft volgens de commissie adequaat weer waaraan goede toetsen en toetsbeleid moeten voldoen, maar het geeft nog onvoldoende concrete, eenvoudig te volgen richtlijnen en handvatten voor docenten over het toetsproces. De examencommissie onderschreef de mening van de commissie en vertelde dat het toetsplan nog bijstelling behoeft om de bruikbaarheid ervan te verhogen.

De afgelopen jaren heeft een zogenaamd tentamenteam docenten gevraagd en ongevraagd geadviseerd over toetsing en beoordeling. Dit gebeurt door vooraf tentamens inhoudelijk te screenen en achteraf tentamenresultaten statistisch te analyseren.

Op dit moment geven de opleidingen vorm aan nieuw toetsbeleid. De komende periode zal het tentamenteam een belangrijke rol spelen bij de verdere implementatie van het toetsbeleid. Het team zal docenten verder ondersteunen bij het verder ontwikkelen van de toetsmatrices en bij het samenstellen van nieuwe toetsen. Verder streven de opleidingen volgens de kritische reflectie naar een toetscultuur waarbij peer review (het vier-ogen principe) een belangrijke rol speelt.

De verdere ontwikkeling en professionalisering van het toetsbeleid gaat gelijk op met het uitwerken van de nieuwe, proactieve rol van de examencommissie binnen de opleiding. De examencommissie is relatief laat gestart met de uitvoering van de nieuwe wettelijke taken, deelde zij de commissie mee. De (borging van) de kwaliteit van de toetsing krijgt nu alle aandacht en is een van de belangrijkste projecten in uitvoering. De examencommissie presenteerde aan de commissie een document van januari 2012 waarin zij de uitvoering van de nieuwe controlerende rol van de examencommissie in vier fasen beschrijft: 1. Informatie over kwaliteitscriteria van toetsen; 2. Rapportage door docenten; 3. Controle door de examencommissie; en 4. Aanbevelingen examencommissie naar aanleiding van controles. De rapportage door docenten vindt plaats in een 'teacher report' dat in het cursusdossier wordt opgenomen. De docent neemt hierin relevante informatie over de toetsing op, zoals gegevens over het tentamen, evaluatie door studenten en slagingspercentages. De controle door de examencommissie bestaat uit steekproefsgewijze controles, gebruikmakend van de teacher reports, en controles op korte termijn wanneer er negatieve signalen zijn over de

toetskwaliteit. Voor deze controles is de examencommissie voornemens een toetscommissie in te stellen. De toetscommissie zal onder de verantwoordelijkheid van de examencommissie vallen, anders dan het tentamenteam, dat onder de verantwoordelijkheid van de onderwijsdirecteur valt.

De commissie constateert dat hoewel de examencommissie laat is gestart met aanpassingen, zij voortvarend aan de slag is gegaan en inmiddels goed voor ogen heeft hoe zij haar taken gaat vervullen. De commissie heeft er vertrouwen in dat de uitvoering de komende tijd volledig zijn beslag zal krijgen.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Psychologie

De opleiding toetst of de studenten de eindkwalificaties hebben gerealiseerd met de bachelorthesis. De bachelorthesis is inhoudelijk en organisatorisch gekoppeld aan het Onderzoekspracticum 3 in het derde bachelorjaar. De bachelorstudent voert grotendeels zelfstandig een psychologisch onderzoek uit. In de bachelorthesis rapporteert de student de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. Onderzoekspracticum 3 en de bachelorthesis worden apart beoordeeld. Als studenten een onvoldoende halen op de thesis, dan kunnen zij herkansen met hetzelfde onderwerp. De student verbetert de thesis op basis van de feedback van de beoordelaars.

Gezien het aantal studenten is het voor de opleiding een uitdaging om voor alle studenten een geschikte opdracht voor de bachelorthesis te vinden. De commissie constateert dat de opleiding hier een passende, efficiënte oplossing voor heeft. De studenten geven voor een bepaalde datum via een hiertoe ontwikkeld programma hun keuzelijst met tien opties door, in de volgorde van hun voorkeur. Het computerprogramma wijst vervolgens de opdrachten toe aan de studenten waarbij zoveel mogelijk studenten een zo hoog mogelijke voorkeur aangeboden krijgen.

De theses worden via Blackboard ingeleverd en digitaal op plagiaat gecontroleerd met behulp van Ephorus. De opslag van de theses vindt sinds afgelopen studiejaar ook digitaal plaats.

De commissie heeft zich een oordeel gevormd van het eindniveau van bachelorstudenten. De commissie heeft hiertoe de bachelortheses bestudeerd van vijftien afgestudeerde studenten uit de periode van 2009 tot en met 2011. De commissie constateert dat de bachelortheses van de bachelorstudenten van voldoende niveau zijn. Wel is het niveau sterk wisselend en voldoen enkele slechts nipt aan het bachelorniveau. De beoordeling van de bachelortheses is in lijn met die van de commissie waarbij enkele bachelortheses door de opleiding hoger zijn beoordeeld dan door de commissie. Bij de theses uit 2009 stelt de commissie vast dat enkele ervan geen empirisch onderzoek omvatten en dat bij enkele de gekozen methoden niet de meest geschikte lijken. Bij de theses vanaf 2010 worden deze tekortkomingen niet meer vastgesteld. Vanaf 2010 is het overigens verplicht om een empirisch onderzoek uit te voeren, gaf de opleiding in het gesprek met de commissie aan. Niet alle theses zijn volgens de geldende APA normen geschreven. De commissie stelt vast dat in deze gevallen tijdig ingrijpen van de begeleidende docent op zijn plaats was geweest.

Uit de door de commissie beoordeelde theses blijkt onvoldoende in hoeverre het onderzoek aansluit op Onderzoekspracticum 3. Niet duidelijk is wat afkomstig is uit het onderzoekspracticum en wat onderdeel is van het individuele afstudeeronderzoek. Een inleiding in de thesis waar de student dit verduidelijkt is volgens de commissie gewenst.

De theses worden beoordeeld door twee beoordelaars. De eerste beoordelaar is in alle gevallen de Onderzoekspracticum 3-docent van de student. Deze vult bij het beoordelen van de bachelorthesis een beoordelingsformulier in en kent vervolgens op basis daarvan een cijfer toe aan de bachelorthesis. De tweede beoordelaar ontvangt vervolgens de bachelorthesis en het door de eerste beoordelaar ingevulde beoordelingsformulier. De tweede beoordelaar leest de bachelorthesis en bepaalt of het door de eerste beoordelaar toegekende cijfer te verantwoorden is op basis van de inhoud van de thesis en het ingevulde beoordelingsformulier. Vervolgens geeft de tweede beoordelaar op het beoordelingsformulier aan of hij/zij akkoord is met het toegekende cijfer. Indien de tweede beoordelaar niet akkoord is met het cijfer van de eerste beoordelaar, geeft de tweede beoordelaar een alternatief cijfer en een korte toelichting om dit alternatieve cijfer te onderbouwen. Binnen dit vier-ogen model is de tweede beoordelaar bekend met het cijfer van de eerste beoordelaar. Het feit dat de tweede beoordelaar van te voren weet wie de eerste beoordelaar is en welk cijfer is toegekend, kan bewust of onbewust het oordeel van de tweede beoordelaar beïnvloeden. De opleiding overweegt de invoering van een honderd procent blind vier-ogen model, waarbij de tweede beoordelaar niet op de hoogte is van het cijfer van de eerste beoordelaar. De commissie is voorstander van dit beoogde blind vier-ogen model en adviseert de opleiding dit door te voeren zodat het oordeel van de tweede beoordelaar meer een onafhankelijk oordeel wordt.

De commissie heeft verschillende formats voor beoordelingsformulieren aangetroffen bij de door haar bekeken theses. De opleiding gaf aan de commissie aan dat inmiddels een standaardformulier is ontwikkeld. Op dit nieuwe formulier scoort de beoordelaar een aantal criteria op een driepuntsschaal (onvoldoende, voldoende, goed). De commissie heeft enkele van dergelijke nieuwe, ingevulde formulieren gezien. Het is voor de commissie bij deze formulieren niet duidelijk geworden hoe een eindoordeel uit de scores op de criteria volgt. De commissie stelt vast dat het eindoordeel bij gelijke scores kan verschillen. Er kan bijvoorbeeld zowel een eindoordeel 8 als een eindoordeel 9 volgen na nagenoeg gelijke (hoge) scores op de criteria. De opleiding gaf desgevraagd aan geen vaste richtlijnen te hanteren voor de omzetting van de onvoldoende/voldoende/goed-scores in een eindcijfer. De commissie vindt het belangrijk dat uit ingevulde beoordelingsformulieren duidelijk blijkt hoe het gegeven eindoordeel tot stand is gekomen. De commissie adviseert de opleiding dan ook dergelijke richtlijnen te ontwikkelen en de beoordelingsformulieren te expliciteren.

Masteropleiding Psychologie

Bij de masteropleiding wordt na een beschrijving van de toetsing van het eindniveau apart ingegaan op het functioneren van afgestudeerden in een vervolgopleiding of in de praktijk.

Toetsing van het eindniveau

Met de stage en de thesis tonen studenten aan het eindniveau van de opleiding te hebben bereikt. Voor de beoordeling van de stage en de masterthesis zijn aparte beoordelingscriteria opgesteld.

De stagewerkzaamheden dienen naar kwaliteit en kwantiteit een coherent geheel te vormen, met heldere doelstellingen en verwachtingen in termen van activiteiten, eindresultaten enzovoort. Het stageplan wordt beoordeeld en goedgekeurd door de universitaire begeleider en een tweede stafid. Verder vindt na ongeveer vijf stageweken een tussentijdse evaluatie plaats van de voortgang van het onderzoeksproject en het functioneren op de stageplek tussen de student en de universitaire begeleider.

De commissie heeft enkele stageverslagen bestudeerd en concludeert dat deze van voldoende niveau zijn.

Bij de mastervariant *Gedragsverandering* kunnen studenten individueel of als duo aan een praktijkproject werken. Bij de beoordeling van een duostage en duorapportage wordt het project momenteel als geheel beoordeeld zoals bij een individuele stage en rapportage. Dit betekent dat de studenten van een duo een gezamenlijke beoordeling krijgen. Wel is een individuele beoordeling mogelijk bij een duo op verzoek van studenten voor aanvang van de duostage. De commissie adviseert de opleiding met klem om alle studenten, ook die een duorapportage aanleveren, individueel te beoordelen.

De masterthesis wordt door de universitaire begeleider en een tweede staf lid beoordeeld. In de regel is de tweede beoordelaar dezelfde persoon die betrokken was bij de goedkeuring van het stageplan. Bij de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* is de tweede beoordelaar in ongeveer veertig procent van de gevallen de externe begeleider die de student begeleidt bij het onderzoek in de praktijkinstelling.

De commissie heeft zich een oordeel gevormd van het niveau van het afstudeerwerk van masterstudenten Psychology. De commissie heeft hiertoe de mastertheses bestudeerd van vijftien afgestudeerde studenten van de *masteropleiding Psychologie* uit de periode van 2009 tot en met 2011. De oordelen van de commissie op de mastertheses zijn in een aantal gevallen lager dan de oordelen van de opleiding. In een enkel geval was het oordeel van de commissie hoger dan dat van de opleiding. De mastertheses die de commissie heeft bestudeerd, zijn alle van voldoende niveau, op één na. Deze masterthese uit 2011 met het door de opleiding verkregen eindcijfer 6 is volgens de commissie van onvoldoende niveau. Het onderzoek waar in deze these verslag van wordt gedaan, is met name wat de dataverzameling en -analyses betreft onvoldoende controleerbaar, onvolledig of fout gerapporteerd en er worden conclusies getrokken over significante effecten van de interventies die niet waar gemaakt kunnen worden op basis van het verslag.

De commissie plaatst enkele opmerkingen bij de overige theses. Bij enkele theses is de controleerbaarheid van het methodisch statistische gedeelte onvoldoende. Een andere opmerking betreft de gekozen schrijfstijl. Het gebruik van de eerste persoon ('we') in een masterthese vindt de commissie niet wenselijk. Docenten gaven aan de commissie aan dat ook onacceptabel te vinden, dus de commissie gaat ervan uit dat het hier een incident betreft. De theses van de mastervarianten *Gedragsverandering* en *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* worden geschreven voor de opdrachtgever en zijn daartoe opgezet in de vorm van een managementrapportage. De wetenschappelijke rapportage wordt in een bijlage of in een apart document ondergebracht. De commissie waardeert de toepassingsgerichtheid van deze theses maar constateert dat in sommige theses van deze richtingen de wetenschappelijke onderbouwing ondergeschikt is geworden. De toelichting op de onderzoeksopzet en uitvoering is in die gevallen onvoldoende.

Ten aanzien van het beoordelingsformulier gelden dezelfde opmerkingen als de opmerkingen bij de bachelorthese. Een extra opmerking is hier dat het de commissie niet in alle gevallen duidelijk was of de beoordeling alleen betrekking heeft op de masterthesis of ook op de stage. De opleiding legde aan de commissie uit dat bij de mastervarianten *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* en *Gedragsverandering* de stage en de thesis op hetzelfde project zijn gebaseerd. Bij deze varianten wordt een gecombineerd cijfer gegeven voor beide onderdelen. Wanneer bij de mastervariant *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* de stage door zowel de universitaire begeleider als de externe begeleider als zeer positief beoordeeld wordt, wordt het cijfer met een half punt

opgehoogd. Bij de mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie* wordt een apart cijfer gegeven voor de stage en de masterthesis. De commissie is van mening dat het belangrijk is dat studenten een duidelijk apart geformuleerd oordeel krijgen voor de stage en these.

Functioneren van afgestudeerden in vervolgopleiding of praktijk

Aangezien de opleiding recent is gestart met de drie nieuwe mastervarianten, heeft de opleiding nog weinig zicht op de masterstudenten met de opleiding goed worden voorbereid op de beroepspraktijk. De vooruitzichten lijken volgens de kritische reflectie relatief goed te zijn. Vrijwel alle studenten hebben op tijd een externe stageplek gevonden. Dit geeft aan dat er vanuit de praktijk vraag is naar de masterstudenten. Ook de alumni met wie de commissie heeft gesproken, spraken zich positief uit over de aansluiting op de beroepspraktijk.

Bij de mastervariant *Gedragsverandering* heeft recent een onderzoek plaatsgevonden onder de afgestudeerden van de eerste twee studie jaren. Van de zeventig procent getraceerde gediplomeerden geeft zeventig procent aan een baan op niveau te hebben. Dit is volgens de kritische reflectie goed nieuws voor de mastervariant met tot nu toe het minst duidelijke beroepsprofiel van de drie varianten.

De nieuwe eenjarige mastervarianten richten zich volgens de kritische reflectie in hogere mate op de praktijk dan de oude, traditionele afstudeerrichtingen. Zo vormen bijvoorbeeld de adviesvaardigheden die de alumni in eerdere evaluaties aangaven te hebben gemist in hun opleiding, een belangrijk onderdeel van de nieuwe mastervarianten *Arbeid, Organisatie en Gezondheid* en *Gedragsverandering*.

Tot voor kort had de *masteropleiding Psychologie* een werkveldcommissie. In deze commissie hadden alumni met meerdere jaren praktijkervaring zitting. Zij adviseerden de opleiding vanuit hun kennis van de opleiding en hun expertise in de praktijk. Helaas was er te weinig 'common ground' doordat de leden uit uiteenlopende subdisciplines van de Psychologie en uit uiteenlopende professies afkomstig waren. Vanuit de nieuwe mastervarianten zet de opleiding op dit moment drie nieuwe werkveldcommissies op, één voor elke mastervariant. Hiermee verwacht de opleiding dat er binnen elke commissie sprake is van voldoende common ground. De commissie heeft geconstateerd dat ook de oude werkveldcommissie een duidelijke inbreng heeft gehad bij de onderwijsvernieuwingen en verwacht dat de masteropleiding zal profiteren van de inbreng van deze werkveldcommissies bij de verdere verbetering van de aansluiting van de eindkwalificaties van de master en de competenties van de afgestudeerden bij de eisen van de praktijk.

Overwegingen

Er wordt binnen de opleidingen adequaat getoetst of de studenten de leerdoelen van programmaonderdelen hebben gerealiseerd. De opleidingen maken relatief veel gebruik van meerkeuzetoetsen, waarbij de commissie de opleidingen adviseert de kwaliteit daarvan in het oog te houden teneinde ook adequaat inzicht en toepassing te toetsen. Voor een deel van de toetsen zijn toetsmatrices beschikbaar waaruit blijkt hoe de toetsing aansluit op de leerdoelen. Het is duidelijk hoe docenten tot een beoordeling komen.

De opleidingen zetten de afgelopen tijd op alle niveaus sterk in op (borging van) toetskwaliteit. De examencommissie is relatief laat doch voortvarend gestart met een verscherpt toezicht op de toetsing.

Op basis van de beoordeling van bachelor- en mastertheses stelt de commissie vast dat het niveau van zowel bachelorstudenten als masterstudenten overeenkomt met de verwachtingen

die de commissie heeft van studenten van deze opleidingen. De oordelen van de commissie komen in het algemeen overeen met de door de opleidingen toegekende beoordelingen. Het niveau van de wetenschappelijke eindwerken bevestigt de commissie in haar opvatting dat de toetsing en beoordeling van wetenschappelijke vorming in de bachelor- en masteropleiding adequaat is. De commissie had wel enkele kritische opmerkingen over sommige theses die onder andere te maken lijken te hebben met niet tijdig bijsturen door de begeleiders.

De commissie heeft door de structuur van de beoordelingsformulieren en door de wijze van invullen geen volledig zicht op hoe het eindoordeel van theses tot stand is gekomen. De commissie adviseert de opleiding hier aandacht aan te besteden.

Aangezien de drie mastervarianten pas recent zijn gestart, is er nog niet een goed zicht op de mate waarin de voorbereiding op de arbeidsmarkt adequaat is. De eerste signalen lijken erop te wijzen dat de masteropleiding goed aansluit op de praktijk, stelt de commissie vast.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Masteropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als voldoende.

Algemeen eindoordeel

De commissie heeft de drie standaarden voor beide opleidingen beoordeeld als **voldoende**.

Standaard 1

De commissie komt tot de conclusie dat de voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifiek referentiekader zichtbaar terug komen in de eindtermen van de bachelor- en masteropleiding en daarmee voldoen aan de eisen die daaraan gesteld worden. De opleidingen maken volgens de commissie een helder beredeneerde keuze voor een verdeling van de eindtermen in een aantal categorieën.

Standaard 2

De commissie concludeert dat de geformuleerde eindtermen vertaald worden binnen de opleidingen. De bacheloropleiding kent een goede inhoudelijke samenhang, waarbij de commissie bijzonder positief is over de wetenschappelijke oriëntatie. Het onderwijs wordt verzorgd door betrokken en deskundig onderwijspersoneel. Er zijn goede voorzieningen voor zowel de bachelor- als de masterstudenten. Er is voldoende aandacht voor de kwaliteit van de beide opleidingen.

Standaard 3

Het toetsstelsel van de bachelor- en masteropleiding voldoet en er is een adequaat afgestemde mix van toetsvormen. Afgestudeerden van de opleidingen bereiken de geformuleerde eindkwalificaties.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als **voldoende**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Psychologie* als **voldoende**.

Bijlagen

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet (1946) studeerde af in de psychologie in 1970 aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1975 promoveerde hij aan de Universiteit van Californië in Santa Barbara. Vanaf 1974 is hij werkzaam aan de Katholieke Universiteit Leuven, waar hij in 1982 hoogleraar werd. Hij is directeur van het Leuven Center for Cultural and Social Psychology. Hij was hoofdredacteur van het *European Journal of Social Psychology* en medeorganisator van meerdere internationale conferenties. Ook ontving hij acht onderzoekssubsidies. Zijn onderzoek richt zich op interpersoonlijke perceptie (sociale cognitie) en op coöperatie en competitie tussen individuen en groepen. Zijn bestuurlijke activiteiten omvatten onder meer het voorzitterschap van de Onderwijsraad KU Leuven, voorzitter van het departement Psychologie van de faculteit en academisch coördinator kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). Daarnaast was hij adviseur van de Vlaamse minister van Onderwijs over de overgang naar de bachelor-masterstructuur en de introductie van het accreditatiestelsel in Vlaanderen.

A.W.F. (Diana) Coppens BSc (1989) behaalde haar bachelor Psychologie aan de Universiteit Leiden. Vervolgens is zij daar de research master *Psychology* begonnen met als track Sociale en Organisationspsychologie. Extracurriculaire activiteiten waar Diana zich mee bezig heeft gehouden zijn onder andere een bestuursjaar bij de Studievereniging der Psychologie Labyrint, waar zij onder meer lezingen, workshops, congressen en een bezoek aan een buitenlandse universiteit georganiseerd heeft. Tevens is zij een jaar student-lid van het opleidingsbestuur Psychologie geweest en heeft zij een KNAW assistentschap gedaan. Het afgelopen jaar heeft zij deelgenomen aan het 'Leiden Leadership Programme', een universitair honoursprogramma voor masterstudenten van de Universiteit Leiden.

Prof. dr. W. (Walter) Everaerd (1937) is emeritus hoogleraar Algemene Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In Utrecht studeerde hij van 1959 tot februari 1964 Klinische en Experimentele Psychologie. Daarna volgde hij opleidingen in de psychotherapie. Hij was betrokken bij de introductie van de gedragstherapie in Nederland. Hij promoveerde in 1970 op een gedragstherapeutisch onderwerp, namelijk operante conditionering met psychiatrische patiënten. In 1985 vertrok hij naar Amsterdam. Zijn onderzoek ligt op het gebied van de experimentele klinische psychologie. Aanvankelijk was dat de gedragstherapie, daarna de seksuologie en het emotionele geheugen. Zijn onderzoek werd gesteund door ZWO en later door NWO, daarnaast door het Astmafonds, de Kankerbestrijding en andere fondsen. Na zijn emeritaat continueerde hij zijn onderzoek en nam nieuw werk aan als adviseur bij Emotional Brain bv te Almere en bij de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Hij was zowel binnen als buiten de universiteit bestuurlijk actief.

A.L. (Abigaël) Herschberg BSc (1985) is studente Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Zij was lid van de Evaluatie Commissie aan de UvA (2008-2010), zat tweeënhalf jaar in de opleidingscommissie waarvan twee jaar als voorzitter (2009-2011), is vanaf het begin van haar studie betrokken als studentvoorlichter, zette de Klinische Fractie op (2010-2011) en volgde het Honours Programma dat zij met succes afrondde (2008-2011). Op dit moment is zij vierdejaars studente Klinische Psychologie waarvoor zij fulltime stage loopt in de verslavingszorg. Tevens is zij lid van de College van Beroep voor de Examens van de UvA (COBEX), studentlid van de Sectie Verslavingspsychologie van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en werkt zij sinds vier jaar als intakecoördinator bij Voedselbank Bos en Lommer en Voedselbank de Baarsjes te Amsterdam.

Prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar (1942) studeerde psychologische functieleer te Utrecht van 1966 tot 1972. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift 'Cognitieve complexiteit'. Van 1988 tot 2006 was hij hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met de leeropdracht Onderwijskunde, i.h.b. de onderwijspsychologie en ICT in het onderwijs. Van 2006 tot 2009 was hij honorair hoogleraar en sinds 2009 emeritus hoogleraar. Hij was tot zijn pensionering directeur van het onderzoeksinstituut ICO-ISOR en voorzitter van de opleiding onderwijskunde in Utrecht. Kanselaar was medeoprichter van de researchmaster Educational Sciences in Utrecht. Hij gaf leiding aan verschillende door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten, o.a. op het terrein van samenwerkend leren met ICT (Computer Supported Collaborative Learning, CSCL), probleem oplossen, computertoepassingen in het onderwijs bij wiskunde, natuurkunde en talen. Hij begeleidde als promotor 16 promovendi en participeerde sinds 2000 in meer dan 50 wetenschappelijke publicaties. Hij heeft verschillende bestuursfuncties vervuld in nationale en internationale wetenschappelijke organisaties. Zo was hij onder andere lid van het College van Bestuur van de SVO, voorzitter van de Landelijke Vereniging van Onderwijsresearch en lid van het landelijk management team onderzoekschool ICO.

L.C. (Lauren) Koetzier (1990) volgt momenteel de bacheloropleiding Psychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Zij is tweedejaars studente en zal met ingang van het nieuwe semester de minor Klinische Psychologie volgen. Sinds het begin van haar studie is zij werkzaam geweest als jaarvertegenwoordiger bij de facultaire studentenraad. Tevens is zij bij de faculteit betrokken als studentvoorlichter. In het semester 2010-2011 heeft zij de functie van studenttoehoorder vervuld binnen het facultair bestuur.

Prof. dr. M. W. (Maurits) van der Molen (1950) studeerde Klinische Psychologie (specialisatie: Klinische Neuropsychologie) en Psychologische Functieleer (specialisatie: Psychofysiologie) aan de Vrije Universiteit Amsterdam. In 1981 promoveerde hij aldaar op een psychofysiologisch onderwerp (promotor: prof. dr J.F. Orlebeke). In datzelfde jaar werd hij medewerker aan de toenmalige vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de subfaculteit Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1990 werd hij aan dezelfde universiteit benoemd tot hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, i.h.b. in de psychobiologische en differentieel-psychologische aspecten. Hij was gasthoogleraar aan verschillende buitenlandse universiteiten (o.a. Vrije Universiteit Brussel, Sapienza Università di Roma, Université de Montréal). Hij heeft jarenlang leiding gegeven aan de programmagroep Ontwikkelingspsychologie (UvA), en was 'founding director' van het Cognitive Science Center Amsterdam (CSCA). Hij was directeur van de landelijke onderzoekschool Experimentele Psychologie (EPOS) en voorzitter en medeoprichter van de Vereniging Nederlandse Ontwikkelingspsychologie (VNOP). Hij is president geweest van de Federation of European Societies for Psychophysiology (FEPS) en founding-president van de European Society for Cognitive and Affective Neuroscience (ESCAN). Hij is lange tijd managing editor geweest van het tijdschrift *Acta Psychologica*. Zijn onderzoeksgroep heeft aan de basis gestaan van biologische ontwikkelingspsychologie in Nederland en is zonder ophouden ondersteund door NWO.

E.A. (Elke) Schoneveld BSc (1989) volgde de bacheloropleiding Psychologie, richting Persoon, in Nijmegen van 2007 tot 2011 en behaalde haar diploma cum laude. Daarna is zij begonnen aan de tweejarige research master Behavioural Science, tevens aan de Radboud Universiteit, die zij in 2013 zal afronden. Haar ambitie is om na de research master te promoveren op een onderwerp op het gebied van de ontwikkelingspsychologie. Tijdens haar bachelorstudie was zij werkzaam als student-assistent en heeft ze vijf maanden aan de

Universiteit van Glasgow (Glasgow University) gestudeerd. Tijdens haar research master heeft ze een beurs ontvangen van de KNAW in het kader van het Programma Akademie-Assistenten om zelfstandig een onderzoek uit te voeren.

Prof. dr. J.M. (Maarten) van Son (1946) studeerde Klinische Psychologie aan de UU en promoveerde (1978) daar op gedragstherapie bij sociale vaardigheidsproblemen, in dienst van ZWO. Hij volgde gelijktijdig scholing in psychotherapie en schoolde zich verder in de klinisch psychologische praktijk. In de loop van de tijd behaalde hij zijn beroepskwalificaties onder meer leidend tot de registraties Gz-psycholoog/klinisch psycholoog en psychotherapeut. Hij was UD en UHD op het gebied van de klinische psychologie en was als hoogleraar Klinische Psychologie verbonden aan de Universiteit Utrecht (1991-2011). Hij was actief in onderzoek op het terrein van de klinische psychologie onder meer bij depressie, eetstoornissen, postpartumproblematiek, psychische gevolgen van traumata en psychische problematiek bij brandwonden en begeleidde daarbij zijn promovendi. Hij was actief in vele functies met betrekking tot onderzoek en onderwijs, patiëntenzorg en organisatie/bestuur, waaronder vakgroepvoorzitter, departementsbestuurder, faculteitsbestuurder en voorzitter/directeur van het onderwijsinstituut psychologie. Verder was hij opbouwer en hoofdopleider voor de postmasteropleidingen tot Gz-psycholoog en tot specialist klinisch psycholoog. Hij was verder actief in buitenuniversitaire (beroeps)organisaties, onder andere als voorzitter van de Vereniging voor Cognitieve- en Gedragstherapie (VGCT). In 2011 ging hij met emeritaat, en bleef actief als lid van het tuchtcollege van het NIP en het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg, als voorzitter van klachtcommissies van zorginstellingen, vicevoorzitter Zorggroep voor Verloskunde en docent Beroepsethiek.

Dr. R. (Riël) Vermunt (1941) is afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en heeft daarna diverse jaren gewerkt als wetenschappelijk medewerker Sociale Psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vermunt is in 1981 in Leiden gepromoveerd op onderzoek naar sociale vergelijking. Hij heeft zich in Leiden verdiept in het verschijnsel rechtvaardigheid. Hij heeft in dat kader diverse cursussen gegeven en studenten begeleid in onderzoeksprojecten, stages en scripties, en gaf colleges sociale psychologie. Hij was acht jaar onderwijsdirecteur van de *graduate school* voor de sociale psychologie in Nederland: het Kurt Lewin Instituut en bestuurslid van de Nederlandse Associatie van Sociaal-psychologisch Onderzoekers. Bovendien heeft hij diverse bestuursfuncties vervuld op sectie-, subfaculteits- en faculteitsniveau. Hij was acht jaar voorzitter van de sectie Sociale Psychologie van de Leidse Universiteit. Hij is medeoprichter en redacteur van het tijdschrift *Gedrag en Organisatie*, is medeoprichter en bestuurslid van de International Society for Social Justice Research geweest en heeft diverse 'rechtvaardigheids'-congressen georganiseerd. Ook was hij co-editor van de serie *Critical Issues in Social Justice*, uitgegeven door Plenum Press, New York. Hij was verbonden aan de University of Skövde in Zweden gedurende een periode van vijf jaar. Hij is auteur en medeauteur (redacteur) van vele artikelen, hoofdstukken en boeken op het gebied van rechtvaardige verdelingen, verschenen in internationale media. Momenteel heeft hij een 'nul-aanstelling' aan de Universiteit Leiden.

S. (Sanne) van Wetten BSc (1986) volgde van 1998 tot 2004 voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan het Sint-Janscollege te Hoensbroek. Van 2005 tot 2009 studeerde zij Pedagogiek in Sittard. In 2009 was zij werkzaam als pedagogisch medewerker voor Xonar jeugdhulpverlening, waar zij werkte in een 24-uurs voorziening voor jongeren met een autisme spectrum stoornis. Van 2009 tot 2012 studeerde zij Psychologie aan de Universiteit Maastricht. Aldaar was zij actief als lid van de studentenraad en opleidingscommissie. Daarnaast was zij werkzaam als freelance pedagogisch begeleider.

Dr. G. (Gezinus) Wolters (1943) studeerde Psychologische Functieleer te Groningen van 1964 tot 1971. In 1971 werd hij aangesteld als wetenschappelijk medewerker bij de subfaculteit psychologie van de Universiteit Leiden. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift *Episodic memory*. Sinds 1988 was hij UHD bij de sectie Cognitieve Psychologie in Leiden. Sinds 2003 maakt hij deel uit van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Na zijn pensionering in 2008 is hij parttime aangesteld als coördinator voor de facultaire laboratoria. Daarnaast treedt hij regelmatig op als getuige-deskundige in rechtszaken. Naast het geven van onderwijs en doen onderzoek, vervulde hij binnen en buiten de faculteit een groot aantal bestuurlijke taken. Hij was onder andere lid van het faculteitsbestuur en van het bestuur van NWO-MaGW en was lid en voorzitter van diverse NWO subsidiecommissies. Verder was hij nauw betrokken bij de oprichting van de onderzoeksschool EPOS en gaf hij leiding aan enkele door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten. Daarnaast was hij lange tijd lid van de redactie van *Acta Psychologica*. Hij heeft een groot aantal nationale en internationale wetenschappelijk publicaties op zijn naam op het gebied van het menselijk geheugen. Deze hebben zowel betrekking op theorievorming (gebaseerd op experimenten en simulaties met neurale netwerkmodellen), als op praktische toepassingen (zoals de betrouwbaarheid van herinneren door ooggetuigen).

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Domeinspecifiek referentiekader voor de onderwijsvisitatie/accreditatie van de bachelor- en Masteropleidingen psychologie in Nederland

Kamer psychologie, november 2010

1. Inleiding: relatie tot de onderwijsvisitatie 2011/2012

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en Masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de vier vorige visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000 en 2006 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2005). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige Masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het voorzorgen van een tweejarige Masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen zijn weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beroept zich o.a. op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig waren en van voldoende niveau en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

Bij de Bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een Masteropleiding in dezelfde (deel)discipline (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige Bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is (zie Onderwijsvisitatie Psychologie, VSNU, 2001, p. 39). De nadruk in de Bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De Bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een Masteropleiding psychologie of naar een andere (gerelateerde) Masteropleiding. In nauwe aansluiting op de Bacheloropleiding psychologie is de Masteropleiding psychologie echter een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog.

De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft geleid tot een aantal nieuwe voorwaarden en uitgangspunten. Het gaat immers om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindkwalificaties. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige Masteropleiding psychologie, dat bachelor en master juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor én master tezamen. Daarmee verschaft de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen verschilt in de bachelorfase. Dit zal er

toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en Masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende mastervarianten) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en Masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en Masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de Bacheloropleiding psychologie - mede gezien de internationale eisen - overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

2. Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving. De psychologie is een biopsychosociale wetenschap. Observatie en analyse van intrapersonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de sociale en fysieke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en survey. Kennis van verschillende veel gebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en bij professioneel handelen is daarom onontbeerlijk.

3. Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere cursussen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, de differentiële psychologie en psychopathologie.
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;
- e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

- a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de mastervariant;
- b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;
- c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid.

4. Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Eindtermen Propedeuse Psychologie

1. Verwerven van kennis en inzicht

De propedeuse student beschikt aan het eind van de propedeuse over geïntegreerde basiskennis en basisinzicht met betrekking tot:

- 1.1. de psychologie in het algemeen en de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* in het bijzonder;
- 1.2. het Nijmeegs psychologisch onderzoek en enigermate de psychologische beroepspraktijk;
- 1.3. de meest gangbare elementaire statistische en methodische onderzoekstechnieken van de psychologie.

2. Genereren van kennis en inzicht

De propedeuse student beschikt aan het eind van de propedeuse over basale onderzoeksvaardigheden om:

- 2.1. onder begeleiding en samen met medestudenten een empirisch psychologisch onderzoek op te zetten en uit te voeren;
- 2.2. onder begeleiding het uitgevoerde onderzoek zowel mondeling in een presentatie als schriftelijk in een verslag te rapporteren volgens de regels van wetenschappelijke verslaglegging.

3. Toepassen van kennis en inzicht

De propedeuse student is aan het eind van de propedeuse in staat om de verworven basiskennis en basisinzichten toe te passen op eenvoudige psychologische vraagstukken en praktijksituaties.

4. Oordeelsvorming

De propedeuse student beschikt aan het eind van de propedeuse over een basale academische houding, gekenmerkt door een open en nieuwsgierige blik, en is in staat om:

- 4.1. onder begeleiding en samen met medestudenten een oordeel te vormen over eenvoudige psychologische vraagstellingen en daarbij rekening te houden met de relevante wetenschappelijke aspecten;
- 4.2. binnen een onderwijssetting te reflecteren op de betekenis en waarde van wetenschappelijke theorieën en feiten.

5. Communicatie

De propedeuse student beschikt aan het eind van de propedeuse op basaal niveau over de academische vaardigheden om mondeling en schriftelijk te communiceren over eenvoudige psychologische vraagstellingen binnen de opleiding psychologie.

6. Leervaardigheden

De propedeuse student kent aan het eind van de propedeuse de belangrijkste eigen sterke en zwakke punten en beschikt over de leervaardigheden om de bacheloropleiding psychologie binnen drie jaar te voltooien.

Eindtermen Bachelor Psychologie

1. Verwerven van kennis en inzicht

De afgestudeerde bachelor beschikt over:

- 1.1. actuele geïntegreerde kennis en inzicht met betrekking tot:
 - 1.1.1. de psychologie in het algemeen en de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* en hun dwarsverbanden in het bijzonder;
 - 1.1.2. de toepassingsgebieden van de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag*;
 - 1.1.3. het Nijmeegs psychologisch onderzoek, de psychodiagnostiek en enigermate de psychologische beroepspraktijk;
 - 1.1.4. de theoretische, historische, filosofische en ethische kaders van de psychologie;
 - 1.1.5. de meest gangbare algemene statistische en methodische onderzoekstechnieken van de psychologie;
- 1.2. actuele specifieke kennis en inzicht met betrekking tot:
 - 1.2.1. één van de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag*;
 - 1.2.2. de meest gangbare statistische en methodische onderzoekstechnieken binnen één van de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag*;
- 1.3. actuele specifieke kennis en inzicht met betrekking tot:
 - 1.3.1. keuzevakken buiten het eigen domein en/of buiten de psychologie (vrije ruimte).

2. Genereren van kennis en inzicht

De afgestudeerde bachelor beschikt over algemene en specifieke onderzoeksvaardigheden om:

- 2.1. grotendeels zelfstandig en samen met medestudenten een empirisch psychologisch onderzoek op te zetten en uit te voeren binnen één van de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* of een combinatie ervan;
- 2.2. zelfstandig het uitgevoerde onderzoek zowel mondeling in een presentatie als schriftelijk in een bachelorthesis te rapporteren volgens de regels van wetenschappelijke verslaglegging.

3. Toepassen van kennis en inzicht

De afgestudeerde bachelor is in staat om:

- 3.1. de verworven kennis en inzichten toe te passen op psychologische vraagstukken en praktijksituaties in de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag*;
- 3.2. een geïntegreerde domeinoverstijgende benadering toe te passen op psychologische kernthema's vanuit verschillende theoretische perspectieven.

4. Oordeelsvorming

De afgestudeerde bachelor beschikt over een academische houding, gekenmerkt door een open, nieuwsgierige en kritische blik, en is in staat om:

- 4.1. een oordeel te vormen over psychologische vraagstellingen in de drie domeinen *Brein, Persoon* en *Gedrag* en daarbij rekening te houden met de relevante wetenschappelijke, ethische en sociaal-maatschappelijke aspecten;
- 4.2. kritisch te reflecteren op de betekenis en waarde van wetenschappelijke theorieën en feiten alsmede op het eigen beroepsmatig handelen.

5. Communicatie

De afgestudeerde bachelor beschikt op gevorderd niveau over de academische vaardigheden om mondeling en schriftelijk te communiceren over psychologische

vraagstellingen, zowel binnen de opleiding psychologie als daarbuiten (beroepspraktijk en samenleving).

6. Leervaardigheden

De afgestudeerde bachelor kent de eigen mogelijkheden en beperkingen en beschikt over de leervaardigheden om grotendeels zelfstandig een hogere vervolgstudie, in het bijzonder een masteropleiding psychologie, te voltooien.

Eindtermen Master Psychologie

1. Verwerven van kennis en inzicht

De afgestudeerde master beschikt over essentiële, actuele kennis en gevorderd inzicht op het gebied van de psychologie van de gekozen mastervariant. Daartoe heeft de afgestudeerde gedegen kennis over en goed inzicht in:

- de relevante wetenschappelijke literatuur alsmede de heersende, ‘evidence-based’ toepassingen daarvan in de praktijk;
- relevante algemene en specialistische (onderzoeks)methoden;
- de organisatie en actuele vraagstukken van het met de variant verbonden psychologische werkterrein.

2. Toepassen van kennis en inzicht

De afgestudeerde master is in staat zelfstandig of met anderen wetenschappelijk onderzoek te verrichten op het gebied van de gekozen mastervariant en is in staat kennis te integreren en toe te passen in nieuwe situaties. Kennis en inzicht en toepassing van kennis en inzicht zijn verbonden via het scientist-practitioner model.

In het bijzonder:

- is de afgestudeerde in staat het eigen professioneel handelen te baseren op actuele, wetenschappelijke kennis;
- is de afgestudeerde in staat complexe problemen in te kaderen, te analyseren en relevante en waar mogelijk ‘evidence-based’ interventies te gebruiken, dan wel relevante interventies te ontwikkelen en te implementeren;
- beschikt de afgestudeerde over de voor het specifieke werkterrein benodigde psychologische beroepsvaardigheden.

3. Oordeelsvorming

De afgestudeerde master is in staat op grond van vakinhoudelijke en wetenschappelijke kennis afgewogen oordelen te vormen en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.

Daartoe beschikt de afgestudeerde over:

- een kritische, wetenschappelijke attitude;
- het vermogen om de consequenties van het eigen handelen te overzien en deze consequenties tegen elkaar af te wegen;
- inzicht in tekortkomingen in het eigen handelen en openheid voor feedback van anderen met betrekking tot het eigen handelen;
- inzicht in de waarde en betrekkelijkheid van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek en interventies.

4. Communicatie

De afgestudeerde master beschikt over goede communicatieve vaardigheden.

De afgestudeerde beschikt in het bijzonder over:

- vaardigheid in voor het werkkterrein relevante gesprekstechniek en communicatie;
- vaardigheid om professioneel te communiceren met zowel vakgenoten als niet-vakgenoten;
- vaardigheid in schriftelijke rapportage.

5. Leervaardigheden

De afgestudeerde master is bereid en in staat zich steeds nieuwe vakinhoudelijke kennis en vaardigheden eigen te maken en kritisch te (blijven) reflecteren op het eigen handelen.

Eindtermen Mastervariant Arbeid, Organisatie en Gezondheid

Hieronder volgen de eindtermen van deze mastervariant, overeenkomstig de algemene eindtermen van de eenjarige master Psychologie.

1. Verwerven van kennis en inzicht

De afgestudeerde master AOG beschikt over essentiële en actuele kennis van en gevorderd inzicht in de psychologie van arbeid, organisatie en gezondheid. Dit betekent dat de afgestudeerde master goede kennis van en inzicht heeft in:

- 1.1. de drie deelgebieden arbeids- & gezondheidspsychologie, personeelspsychologie en organisatiepsychologie en de relaties tussen deze deelgebieden;
- 1.2. maatschappelijke en actuele ontwikkelingen en (inter)nationale wetgeving op het terrein van AOG;
- 1.3. de relaties tussen arbeid, arbeidsgedrag, gezondheid en prestaties en in cognitief-energetische en psychosociale processen die hierbij een rol spelen;
- 1.4. de personeelspsychologie, in het bijzonder in thema's als selectie, beloning, loopbaanontwikkeling, beoordeling en individuele verschillen binnen Human Resource Management;
- 1.5. organisatieontwikkeling en gedragsverandering en in inhoudelijke en procesmatige processen die hierbij een rol spelen;
- 1.6. de determinanten van sport en bewegen en in de effecten van sport op gezondheid, prestaties en arbeidsreïntegratie;
- 1.7. algemene en specialistische methoden die relevant zijn voor onderzoek op het terrein van AOG;
- 1.8. bestaande 'evidence-based' toepassingen van AOG-kennis in het praktijkveld van AOG.

2. Toepassen van kennis en inzicht

De afgestudeerde master AOG is in staat om verschillende kennisonderdelen, zoals vermeld onder lid 1, te integreren en toe te passen in nieuwe en vaak complexe praktijksituaties. Kennis en inzicht en de toepassing daarvan zijn verbonden via het scientist-practitioner model. De afgestudeerde master is in staat om:

- 2.1. AOG-kennis op een wetenschappelijk verantwoorde en effectieve wijze toe te passen op vraagstukken/problematiek uit het praktijkveld van AOG;

- 2.2. wetenschappelijk verantwoord onderzoek op het gebied van AOG op te zetten en uit te voeren;
- 2.3. het eigen professionele handelen te baseren op actuele wetenschappelijke kennis.

3. Oordeelsvorming

De afgestudeerde master AOG is in staat om, op grond van vakinhoudelijke en wetenschappelijke kennis, een afgewogen oordeel te vormen over AOG-vraagstukken, waarbij rekening wordt gehouden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden. De afgestudeerde master is in staat om:

- 3.1. de consequenties van het eigen beroepsmatig handelen te overzien en deze consequenties tegen elkaar af te wegen in het licht van normen en waarden in de Nederlandse samenleving;
- 3.2. de balans tussen wetenschappelijke kwaliteit en belangen en randvoorwaarden in de praktijk te wegen en te beoordelen;
- 3.3. kritisch te reflecteren op de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek en de waarde en betrouwbare van onderzoeksresultaten en interventies te zien.

4. Communicatie

De afgestudeerde master AOG beschikt over goede sociaal-communicatieve vaardigheden, namelijk:

- 4.1. de sociale en communicatieve vaardigheden die nodig zijn om professioneel en effectief te handelen in relatie tot opdrachtgevers, cliënten en collega's;
- 4.2. de vaardigheid in zorgvuldige schriftelijke en mondelinge rapportage;
- 4.3. de vaardigheid om over het eigen beroepsmatig handelen verantwoording af te leggen en hierover professioneel te communiceren.

5. Leervaardigheden

De afgestudeerde master AOG is bereid en in staat om zich steeds nieuwe vakinhoudelijke kennis en vaardigheden eigen te maken. De afgestudeerde master beschikt over:

- 5.1. de vaardigheid om kennis op het gebied van AOG up-to-date te houden en zelfstandig nieuwe kennis op dit terrein te verwerven;
- 5.2. het vermogen om kritisch te reflecteren op het eigen beroepsmatig handelen en op de consequenties hiervan teneinde onderbouwde keuzes te maken voor de eigen ontwikkeling als professional;
- 5.3. inzicht in de noodzakelijkheid van het zich op de hoogte houden van actuele onderzoeksontwikkelingen op het terrein van AOG.

Eindtermen Mastervariant Gedragsverandering

Hieronder volgen de eindtermen van deze mastervariant, overeenkomstig de algemene eindtermen van de eenjarige master Psychologie.

1. Verwerven van kennis en inzicht

De afgestudeerde master beschikt over essentiële, actuele en gevorderde kennis en inzicht in de psychologie van gedragsverandering. Daartoe beschikt de afgestudeerde master over:

- 1.1. fundamentele wetenschappelijke kennis op het gebied van gedragsregulatie en gedragsbeïnvloeding en inzicht in welke processen daarbinnen wel en niet beïnvloed kunnen worden;
- 1.2. inzicht in de mogelijke vertaling en beperkingen van wetenschappelijk onderzoek voor de interventies in de praktijk;
- 1.3. overzicht van bestaande en veelgebruikte interventies op het gebied van gedragsverandering;
- 1.4. gedegen kennis over onderzoeksmethoden die in de praktijk toepasbaar zijn voor psychologisch effectonderzoek.

2. Toepassen van kennis en inzicht

De afgestudeerde master kan zijn kennis toepassen in nieuwe situaties of casussen. Kennis en inzicht en de toepassing daarvan zijn verbonden via het scientist-practitioner model.

De afgestudeerde master is in staat om:

- 2.1. wetenschappelijke kennis en bevindingen te vertalen naar praktijksituaties en specifieke nieuwe casussen of thema's;
- 2.2. volgens het SWITCH model zelfstandig vraagstukken rondom gedrag aan te pakken. Dat wil zeggen situeren, wetenschappelijke context beschrijven, interventies ontwikkelen en testen en relevante conclusies en hoofdzaken helder rapporteren;
- 2.3. op projectmatige wijze een SWITCH cyclus met betrekking tot een concrete casus te plannen en in de praktijk effectief en efficiënt te leiden.

3. Oordeelsvorming

De afgestudeerde master is in staat om op grond van vakinhoudelijke en wetenschappelijke kennis een afgewogen oordeel te vormen over vraagstukken omtrent gedrag en de beïnvloeding daarvan. Dit houdt in dat de afgestudeerde master:

- 3.1. de balans tussen wetenschappelijke kwaliteit én de belangen en randvoorwaarden die in de praktijk spelen kan afwegen en beoordelen;
- 3.2. de consequenties van het eigen beroepsmatig handelen kan overzien en beoordelen in het licht van zijn maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden;
- 3.3. inzicht heeft in de waarde en betrouwbareheid van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek.

4. Communicatie

De afgestudeerde master beschikt over goede sociaal-communicatieve vaardigheden, namelijk:

- 4.1. de vaardigheid om professioneel te communiceren met zowel vakgenoten als opdrachtgevers;
- 4.2. de vaardigheid om schriftelijk en mondeling rapportages uit te voeren;
- 4.3. het vermogen om het eigen beroepsmatig handelen te verantwoorden.

5. Leervaardigheden

De afgestudeerde master is in staat om zich steeds nieuwe vakinhoudelijke kennis en vaardigheden eigen te maken. De afgestudeerde master:

- 5.1. begrijpt het belang van wetenschappelijke kennis en ‘evidence-based’ werken in de beroepspraktijk;
- 5.2. heeft het vermogen kritisch te reflecteren op het eigen handelen en kan daardoor onderbouwde keuzes maken voor de eigen ontwikkeling als professional.

Eindtermen Mastervariant Gezondheidszorgpsychologie

Hieronder volgen de eindtermen van deze mastervariant, overeenkomstig de algemene eindtermen van de eenjarige master Psychologie.

1. Verwerven van kennis en inzicht

De afgestudeerde master beschikt over essentiële kennis en inzicht in het beroepsveld van de psycholoog werkzaam in de gezondheidszorg. Daartoe beschikt de afgestudeerde master over:

- 1.1. goede kennis van de fenomenologie van stoornissen in gedrag en beleving, en van cognitieve neurowetenschap en gedragswetenschap met betrekking tot het ontstaan, aanhouden en beïnvloeden van deze stoornissen;
- 1.2. goed inzicht in het levensloopperspectief: kennis en inzicht in de ontwikkeling en veroudering van het individu en van het individu in sociale contexten; kennis en inzicht in de ontwikkeling en veroudering van het brein;
- 1.3. goed inzicht in de principes die ten grondslag liggen aan verandering ten gevolge van interventiemethoden. Begrip van: sociale (gezin, sociale klasse, etnische groep) en psychologische instandhoudende factoren; beïnvloeding van pathologisch gedrag en de bijdragen daaraan van training, inzicht en therapeutisch contact;
- 1.4. goed inzicht in interventie-effectonderzoek, overzicht van onderzoeksresultaten en overzicht van ‘evidence-based’ psychologische behandelingen;
- 1.5. goede kennis van diagnostische instrumenten voor cognitieve diagnostiek, persoonlijkheidsdiagnostiek en diagnostiek van psychische symptomen en syndromen; deze kunnen selecteren, kunnen afnemen en kunnen interpreteren. Kennis van de gebruikscondities van deze typen diagnostiek bij de verschillende cliëntgroepen;
- 1.6. goede kennis van de organisatie van de (geestelijke) gezondheidszorg en kennis van veel voorkomende juridische en ethische vragen die zich in de gezondheidszorg voordoen;
- 1.7. gedegen kennis van onderzoeksmethoden specifiek voor cliëntgebonden onderzoek.

2. Toepassen van kennis en inzicht

De afgestudeerde master kan de verschillende onderdelen van de verworven kennis integreren en toepassen in nieuwe situaties. De afgestudeerde master beschikt daartoe over de volgende vaardigheden:

- 2.1. de vaardigheid zich op de hoogte te houden van actuele onderzoeksontwikkelingen op het terrein van gezondheidszorgpsychologie, en de vaardigheid zelf onderzoek op dit terrein te verrichten en daarover te rapporteren;
- 2.2. de vaardigheid om op professionele wijze een anamnestic gesprek met een cliënt/patiënt te voeren, de juiste diagnostische instrumenten te kiezen en te gebruiken en gegevens uit anamnese en diagnostische instrumenten te interpreteren en te rapporteren;
- 2.3. elementaire vaardigheid in het uitvoeren van de veelgebruikte ‘evidence-based’ psychologische interventies bij stoornissen in beleving en gedrag.

3. Communicatie

De afgestudeerde master beschikt over goede sociaal-communicatieve vaardigheden, namelijk:

- 3.1. vaardigheid in therapeutische gespreksvoering, adviesgesprek, professioneel overleg met betrokkenen van de cliënt en met collega’s en andere hulpverleners;
- 3.2. vaardigheid in zorgvuldige schriftelijke rapportage;
- 3.3. vermogen zich over het eigen klinisch handelen te verantwoorden en met diverse personen, groepen en media professioneel te communiceren.

4. Oordeelsvorming

De afgestudeerde master is in staat zich met betrekking tot diagnostiek, advies en behandeling afgewogen oordelen te vormen over de problematiek van cliënten die in overeenstemming zijn met vakinhoudelijke en wetenschappelijke kennis, en met sociaal-maatschappelijke en ethische waarden. Dit houdt in dat de afgestudeerde master:

- 4.1. beschikt over het vermogen de consequenties van het eigen klinisch handelen te overzien en deze consequenties tegen elkaar af te wegen in overeenstemming met de normen en waarden in de Nederlandse samenleving;
- 4.2. in staat is verantwoordelijkheid voor eigen klinisch handelen op zich te nemen en zich tegelijkertijd bewust te zijn van de grenzen van diagnostiek en behandelmogelijkheden;
- 4.3. inzicht heeft in, en openheid voor tekortkomingen in het eigen handelen, openheid voor feedback tijdens inter- en supervisie;
- 4.4. inzicht heeft in de waarde en betrouwbareheid van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek.

5. Leervaardigheid

De afgestudeerde master is in staat en bereid zich steeds nieuwe vakinhoudelijke kennis en vaardigheden eigen te maken en is bereid tot scholing, bijscholing en zelfstudie. De afgestudeerde master is doordrongen van het belang van wetenschappelijk gefundeerde kennis en ‘evidence-based’ werken.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Psychologie

	Inhoudelijke vakken		Onderzoeks- vaardigheidenvakken	Ondersteunende vakken en vrije keuzevakken	Totaal
	Domeinspecifiek	Niet- domeinspecifiek			
B1	Inleiding Brein 6 ec	Algemene Inleiding Psychologie A en B 10 ec Psychologie in Actie 6 ec Psychologie en Praktijk 3 ec	Methoden 4 ec	Academische Vaardigheden voor Psychologen 6 ec	60 ec
	Inleiding Persoon 6 ec		Statistiek 1 6 ec		
	Inleiding Gedrag 6 ec		Onderzoekspracticum 1 7 ec (incl. 24 uur proefpersoon)		
B2	Verbreding Brein 4 ec	Psychodiagnostiek 3 ec	Statistiek 2 6 ec	Filosofie voor Psychologen 4 ec	60 ec
	Verbreding Persoon 4 ec	Theoretische Psychologie 3 ec	Psychometrie/besliskunde 6 ec	Ethiek voor Psychologen 4 ec	
	Verbreding Gedrag 4 ec	Kernthema's I 6 ec (keuze van 1 uit 6 thema's) Kernthema's II 6 ec (keuze van 1 uit 9 thema's)	Data-analyse 4 ec	Onderzoekspracticum 2 6 ec	
			Onderzoekspracticum 2 6 ec		
B3	Keuze van 2 uit 3:		Toegepaste onderzoeksmethoden 4 ec (domeinspecifiek)	Vrije keuze 16 ec (binnen of buiten psychologie, nationaal of internationaal)	60 ec
	Verdieping Brein 6 ec		Onderzoekspracticum 3 6 ec (domeinspecifiek)		
	Verdieping Persoon 6 ec		Bachelorthesis 6 ec (domeinspecifiek)		
	Verdieping Gedrag 6 ec				
	Keuzecursussen 16 ec (keuze van 4 cursussen)				

Kernthema's I: keuze van 1 uit 6 thema's

(theoretische voorbereiding op Onderzoekspracticum 2)

SOW-BPSKT27A	<u>Emotie</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT27B	<u>Attitudeverandering en sociale beïnvloeding</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT27C	<u>Conscious and unconscious processes</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT27D	<u>Waarneming, actie en ontwikkeling</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT27E	<u>Mentale belasting en stress</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT27F	<u>Taal en communicatie</u> stp: 6 ec

Kernthema's II: keuze van 1 uit 9 thema's

SOW-BPSKT28A	<u>Gender</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28B	<u>Motivatie en Prestatie</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28C	<u>Leren</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28D	<u>Primaire relaties : vanaf de adolescentie tot in de late volwassenheid</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28E	<u>Pijn: Pijnbeleving en Pijnbehandeling</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28F	<u>Psychologie van moraliteit</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28G	<u>Religie verklaard?</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28K	<u>Cultuur en Gedrag</u> stp: 6 ec
SOW-BPSKT28L	<u>Psychologie van de seksualiteit</u> stp: 6 ec

Domeinspecifieke keuzecursussen

Domein Brein

SOW-BPSBR40	<u>Neurofysiologie van Cognitie en Gedrag</u> stp: 4 ec
SOW-BPSBR41	<u>Taal in uitvoering</u> stp: 4 ec
SOW-BPSBR42	<u>Psychofarmacologie en Psychopathologie</u> stp: 4 ec
SOW-BPSBR43	<u>Actie en Sport</u> stp: 4 ec
SOW-BPSBR44	<u>Signaalanalyse en MATLAB</u> stp: 4 ec
SOW-BPSBR45	<u>Leren, Onthouden en Vergeten</u> stp: 4 ec
SOW-BPSBR46	<u>Bewustzijn en Waarneming</u> stp: 4 ec

Domein Persoon

SOW-BPSPE40	<u>Psychodiagnostiek in de Gezondheidszorg</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE41A	<u>Psychotherapie</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE42	<u>Preventie</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE43A	<u>Gespreksvaardigheden in de hulpverlening</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE44	<u>Angst en angststoornissen</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE45	<u>Diagnostiek bij complexe psychische problematiek</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE46	<u>Gedragsproblemen</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE47	<u>Vroege ontwikkeling: kansen en risico's</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE48	<u>Adolescentie als ontwikkelingstransitie</u> stp: 4 ec
SOW-BPSPE49	<u>Kansen en risico's in de tweede levenshelft</u> stp: 4 ec

Domein Gedrag

SOW-BPSGE40	<u>Organisatiepsychologie</u> stp: 4 ec
SOW-BPSGE41	<u>Sociale beïnvloeding</u> stp: 4 ec
SOW-BPSGE43	<u>Arbeidspsychologie</u> stp: 4 ec
SOW-BPSGE44	<u>Intergroepsrelaties vanuit multicultureel perspectief</u> stp: 4 ec
SOW-BPSGE45	<u>Interpersoonlijke relaties</u> stp: 4 ec
SOW-BPSGE46A	<u>Evolutionary foundations of human behaviour</u> stp: 4 ec
SOW-BPSGE47	<u>Sportpsychologie</u> stp: 4 ec

Masteropleiding Psychologie

Mastervariant Arbeid, Organisatie en Gezondheid

1ste semester			2de semester
Oriëntatie 6 ec	Verdieping ec (keuze van 2 uit 3 vakken)	12	Toepassing 12 (keuze van 2 uit 3 vakken) ec
Inleiding AOG	Arbeid, Stress en Cognitie ec	6	Sport en Gezondheid ec
	Personeelspsychologie	6 ec	Human Resource Management ec
	Organisatieontwikkeling Gedragsverandering ec	en 6	Organisatieverandering en -advies 6 ec
			Geïntegreerde stage/masterthesis

Mastervariant Gedragsverandering

Masteronderdeel	ec
Algemene Inleiding Gedragsverandering	9
SWITCH	12
Traject	12
Persoonlijke Effectiviteit in een Professionele Setting (PEPS)	3
Externe stage en masterthesis Gedragsverandering	24
Totaal	60

Mastervariant Gezondheidszorgpsychologie

Masteronderdeel	ec
Psychodiagnostiek	8
Psychopathologie	8
Psychologische interventies	8
Vaardigheidstrainingen (keuze van 2 uit 5 trainingen van elk 3 ec)	6
Interpersoonlijke interventies	
Interventies bij kinderen	
Klachtgerichte interventies	
Neuropsychologische revalidatie	
Interventies bij oudere volwassene	
Klinische stage	20
Masterthesis	10
Totaal	60

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Bacheloropleiding Psychologie

Instroom in bacheloropleiding naar herkomst en geslacht

Studiejaar	Cohort	VWO	Buitenland	Overig ¹	Man	Vrouw	Bachelor
	N	%	%	%	%	%	N
2004-2005	417	69	15	16	24	76	1301
2005-2006	355	65	17	18	20	80	1430
2006-2007	414	55	25	20	24	76	1594
2007-2008	405	48	36	17	30	70	1634
2008-2009	420	44	38	18	23	77	1651
2009-2010	417	56	29	15	23	77	1512

Bron: VSNU

¹ Afgeronde HBO-opleiding; HBO-p; colloquium doctum etc.

Tot een cohort worden gerekend de studenten bij wie de combinatie van inschrijving voor een opleiding aan een bepaalde instelling voor de eerste maal voorkomt = Eerstejaars-Opleiding-Instelling (EOI). Studenten met meerdere inschrijvingen worden niet tot het cohort gerekend en vallen dus ook buiten de berekeningen van het rendement of de studieduur.

Bachelorrendement van herinschrijvers (VWO-vooropleiding)

Studiejaar	Instroom		Na 3 jaar	Na 4 jaar	Na 5 jaar	Na 6 jaar	Na > 6 jaar
	N	%	%	%	%	%	%
2002-2003	246	86	29	46	67	76	85
2003-2004	237	88	24	54	69	76	80
2004-2005	242	84	18	50	72	83	
2005-2006	200	87	15	53	76		
2006-2007	194	85	31	63			
2007-2008	171	89	27				

Bron: VSNU

Het bachelorrendement van herinschrijvers na 1 jaar is het cumulatief percentage studenten van een cohort, ingestroomd in een bacheloropleiding en na het eerste jaar opnieuw ingeschreven voor dezelfde (of equivalente) opleiding binnen de instelling dat respectievelijk 3, 4, 5, 6 of meer jaar na eerste inschrijving het bachelorexamen van dezelfde (of equivalente) opleiding binnen deze instelling heeft behaald.

Bachelorrendement van herinschrijvers: Nederlands (VWO-vooropleiding) en Duits

Studiejaar	% Na 4 jaar	
	NL	D
2002-2003	46	57
2003-2004	56	76
2004-2005	53	50
2005-2006	55	67
2006-2007	65	72

Bron: CIF (peildatum december 2011)

NL: Nederlands; D: Duits

De CIF-cijfers van de Nederlandse VWO-ers in deze tabel zijn enkele procenten hoger dan de VSNU-cijfers in de vorige tabel.

Uitval (cumulatieve percentages) in de bachelor (VWO-vooropleiding)

Studiejaar	Instroom N	Na jaar 1	Na jaar 2	Na jaar 3	Selectiviteit propedeuse %
		%	%	%	
2002/2003	286	14	22	24	59
2003/2004	268	12	19	21	54
2004/2005	287	16	25	24	64
2005/2006	231	13	21	23	57
2006/2007	227	15	22	25	59
2007/2008	193	11	28	32*	37*
2008/2009	184	18	26*		
2009/2010	234	15*			

Bron: VSNU

* Voorlopig percentage (nog niet afgerond)

De selectiviteit van de propedeuse is het aantal studenten dat uitvalt in de propedeuse als percentage van de totale uitval na 3 jaar.

Doorstroom naar masteropleiding

Studiejaar	Cohort N	MA Psy	RM BS	RM CNS	RU ander	Niet of elders %
		%	%	%	%	
2007-2008	323	85	5	2	2	6
2008-2009	390	85	6	1	< 1	8
2009-2010	406	85	4	2	< 1	8
2010-2011	362	74	6	1	2	17

Bron: OSP (peildatum maart 2012)

MA Psy: Master Psychologie; RM BS: Researchmaster Behavioural Science; RM CNS: Researchmaster Cognitive Neuroscience; RU ander: Radboud Universiteit andere opleiding
Het cohort bestaat uit het aantal studenten dat in een bepaald studiejaar het bachelordiploma behaald heeft en dat in datzelfde studiejaar of het studiejaar daarop doorstroomt naar de masteropleiding.

Masteropleiding Psychologie

Aantal instroom in masteropleiding

Studiejaar	Cohort
2007-2008	274
2008-2009	331
2009-2010	345
2010-2011	268

Bron: OSP (peildatum december 2011)

Het cohort bestaat uit het aantal studenten dat in een bepaald studiejaar het bachelordiploma behaald heeft en dat in datzelfde studiejaar of het studiejaar daarop doorstroomt naar de masteropleiding (zie vorige tabel).

Aantal doctoraal- en masterexamens

Studiejaar	Doctoraal	Master	Totaal
2005-2006	243	52	295
2006-2007	100	173	273
2007-2008	49	237	286
2008-2009	29	278	307
2009-2010	0	291	291
2010-2011	0	353	353

Bron: OSP/CIF (peildatum december 2011)

Postpropedeuserendement (cumulatieve percentages) per cohort (VWO-vooropleiding)

Studiejaar	Cohort	Na 4 jaar	Na 5 jaar	Na 6 jaar	Incl. ander
		%	%	%	%
2002-2003	255	9	39	57	84
2003-2004	227	7	43	64	81
2004-2005	213	9	41	62	79
2005-2006	179	8	38	70	75
2006-2007	163	15	55		58
2007-2008	143	17			17

Bron: CIF (peildatum december 2011)

De postpropedeuserendementen zijn berekend op basis van in ISIS aanwezige gegevens. Tot het cohort waarover de rendementen worden berekend behoren alleen de VWO-studenten die in hun eerstejaar slechts één opleiding volgden aan de RU en geen opleiding aan een andere WO-instelling. De duur tot het diploma is gebaseerd op het aantal ingeschreven jaren sinds de eerste (neven)inschrijving bij de betreffende opleiding. Het postpropedeuse-examen is geïnterpreteerd als de combinatie van het doctoraal- en masterdiploma. Onder 'Incl. ander' zijn ook de studenten opgenomen die bij een andere opleiding hun doctoraal of master hebben behaald.

Relatie tussen vooropleiding en gemiddelde studieduur (in jaren) in jaar van afstuderen

Vooropleiding	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
VWO	5.4	5.0	5.2	5.1	5.3	5.1	5.3
HBO	4.1	4.6	4.3	4.3	5.3	4.4	3.6
HBO-P	6.3	5.3	5.5	6.2	5.7	6.0	5.1

Bron: CIF (peildatum december 2011)

De studieduur is gebaseerd op de tijd in jaren verstreken tussen 1 september van het startjaar als eerstejaars opleiding en de datum waarop het doctoraal- of masterdiploma is behaald. Alleen jaren met een inschrijving zijn meegeteld.

Instroom en uitstroom van drie mastervarianten in 2010-2011

Mastervariant	Instroom	Uitval	Uitstroom na 1 jaar	Uitstroom na 1.5 jaar
	N	N	%	%
Arbeid, Organisatie en Gezondheid (AOG)	33	4	62	89
Gedragsverandering (GV)	18	0	94	94
Gezondheidszorgpsychologie (GZP)	111	3	57	74

Bron: OSP

Gerealiseerde docent-studentratio

In totaal gaat het om 111 medewerkers die samen voor 50.2 fte zijn aangesteld. Van hen zijn 49 medewerkers in dienst voor onbepaalde tijd (32.5 fte) en 62 medewerkers (exclusief de promovendi) hebben een tijdelijke aanstelling (17.7 fte). Wanneer de docent-student ratio voor de opleidingen Psychologie berekend wordt op basis van deze docentaantallen, dan is deze gelijk aan 1:40 (gemiddelde van bachelor en master). Na 1 december 2011 zijn nog zes extra universitair docenten aangesteld ten behoeve van de verdere intensivering van het B2 en B3 jaar. Naast de docenten verzorgden in 2010-2011 ook promovendi (3.8 fte), studentassistenten (5.1 fte) en stafleden van de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen (0.65 fte) onderwijs. De totale personeelsinzet komt daarmee op 59.8 fte en de docent-student ratio op 1:34.

Totaal aantal contacturen per fase van de studie

Aantal contacturen bachelor 1: 16 contacturen per week in het eerste semester (19 weken) en 16 contacturen per week in het tweede semester (17 weken) = 576 uur

Aantal contacturen bachelor 2: 12 contacturen per week in het eerste semester (18 weken) en 10 contacturen per week in het tweede semester (19 weken) = 406 uur

Aantal contacturen bachelor 3: 10 contacturen per week in het eerste semester (16 weken) en 8 contacturen per week in het tweede semester (16 weken) = 288 uur

Aantal contacturen masteropleiding:

Mastervariant *Arbeid, Organisatie en Gezondheid*: 145 uur in het eerste semester

Mastervariant *Gedragsverandering*: 140 uur in het eerste semester

Mastervariant *Gezondheidszorgpsychologie*: 154 uur in het eerste semester

Bijlage 6: Bezoekprogramma

maandag 4 juni 2012

12.30	15.00	visitatiepanel
		Startbijeenkomst, inzien documenten, inclusief lunch om 12.30 uur
15.00	16.00	inhoudelijk verantwoordelijken
		Prof. dr. Toon Cillessen, vicedecaan onderwijs FSW Prof. dr. Daniël Wigboldus, directeur onderwijsinstituut Ps&KI Prof. dr. Ruud Meulenbroek, voorzitter BSc-domein Brein Prof. dr. Eni Becker, voorzitter BSc-domein Persoon Dr. Annet de Lange, voorzitter BSc-domein Gedrag Prof. dr. Sabine Geurts, voorzitter MSc-spec. Arbeid, Organisatie en Gezondheid Dr. Ger Keijsers, voorzitter MSc-spec. Gezondheidszorg-psychologie Dr. Martijn de Lange, voorzitter MSc-spec. Gedragsverandering Dr. Jules Ellis, coördinator BSc-methoden
16.00	16.45	studenten bachelor
		Sander Pas (B1) Leonie Mannhardt (B1) David Buissonjé (B2) Saskia Bruyn (B2) Christoph Bundis (B3) Bart Meuleman (B3)
16.45	17.00	pauze
17.00	17.45	docenten bachelor
		Dr. Inge Rabeling-Keus Dr. Ben Hofstede Dr. Debby Beckers Dr. Cor van Halen Dr. Paul Eling Dr. Joukje Oosterman Dr. Gero Lange Dr. Gerbert Haselager
17.45	18.15	alumni / evt. parallel open spreekuur
		GZP Marieke Koene MSc Rianne van Niekerk MSc Lena Meiselbach MSc Gezondheidsverandering Milou Wijnen MSc Lonneke Debets MSc Arbeid, Organisatie en Gezondheid Sophie Janssen MSc Eliane Bouwes Bavick MSc
19.00	21.30	visitatiepanel
		diner

dinsdag 5 juni 2012

09.00	09.45	studenten master
		MSc-spec. Arbeid, Organisatie en Gezondheid Merijn Dammers Sanneke Peters MSc-spec. Gezondheidszorgpsychologie Stijn van der Staak Roxanne Emaus

		<i>MSc-spec. Gedragsverandering</i> Ellen van der Vleuten Mara Somers
09.45	10.30	docenten master
		<i>MSc-spec. Arbeid, Organisatie en Gezondheid</i> Drs. Titia Meijer Dr. Brigitte Claessens <i>MSc-spec. Gezondheidszorgpsychologie</i> Dr. Barbara Gutteling Drs. Karin van Bronswijk <i>MSc-spec. Gedragsverandering</i> Dr. Matthijs van Leeuwen Gijs Bijlstra MSc
10.30	10.45	pauze
10.45	11.00	OLC's studentleden
		<i>Studentleden bachelor</i> Jos Bovens Mathijs Hoornenborg Margot Tijs <i>Studentleden master</i> Lieke Tiel Groenestege Thijs Sondag
11.00	11.15	OLC's staf- en studentleden
		<i>Studenten zie hiervoor</i> <i>Docenten</i> Dr. Jules Ellis, voorzitter bachelorcommissie Dr. Johan Karremans, lid bachelorcommissie Dr. Cor van Halen, lid bachelorcommissie Drs. Titia Meijer, lid mastercommissie Amras van Opdorp MSc, lid mastercommissie
11.15	12.15	examencommissie en studieadviseurs
		<i>Examencommissie</i> Prof. dr. Marianne Riksen-Walraven, voorzitter Drs. Gerard Bergers, lid Dr. Ben Hofstede, lid <i>Studieadviseur</i> Drs. Sanne de Meijer
12.15	12.45	rondleiding laboratoriumvoorzieningen
		<i>Rondleider</i> Prof. dr. Daniël Wigboldus
12.45	13.45	visitatiepanel voorbereiden eindgesprek formeel verantwoordelijken incl. lunch 12.45 uur
13.45	14.45	eindgesprek formeel verantwoordelijken
		Prof. dr. Hetty Dekkers, decaan FSW Prof. dr. Daniël Wigboldus, directeur onderwijsinstituut Ps&KI
14.45	16.00	visitatiepanel opstellen bevindingen
16.00	16.15	mondelinge rapportage
		visitatiepanel, gesprekspartners, belangstellenden dankwoord decaan en/of onderwijsdirecteur
16.15	16.45	informele afsluiting
		visitatiepanel, management, belangstellenden

Bijlage 7: Bestudeerde eindwerkstukken en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de eindwerkstukken bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Psychologie

743186
846724
850160
732524
747601
833266
731226
724696
743550
748307
548863
418404
646571
637637
832677

Masteropleiding Psychologie

828378
646865
645761
626694
523550
629057
423270
247189
744190
736678
743135
731951
744468
733164
743011

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- voorlichtingsmateriaal;
- studiemateriaal: handboeken en syllabi, readers, studiehandleidingen;
- voorbeelden van werkstukken, portfolio's, onderzoeksverslagen van studenten, stageverslagen;
- scriptiereglementen en richtlijnen voor het maken van werkstukken;
- stagereglementen/handleidingen;
- tentamen- en examenreglement;
- toetsmaterialen (enkele tentamens, toetshandleiding en dergelijke) met modelantwoorden (indien beschikbaar);
- recente verslagen Opleidingscommissie, Examencommissie, onderwijsjaarverslagen, bachelor-masterovergangsregelingen;
- college-, onderwijs- en curriculumevaluaties, studententevredenheidsmonitor(en), et cetera;
- alumni-enquêtes,
- materiaal over de studieverenigingen;
- jaarverslagen (onderwijs, onderzoek, laatste drie jaar).

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *G. Wolters*
ADRES: *Blauwkarper 14*
2318 NN Leiden

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Eddy van Aken*
ADRES: *Center for Social and Cultural Psychology*
Tinkeltstraat 102 bus 3727
B - Jans den Hoed
Roelje

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

PROF.DR. G. Kanselaar

ADRES:

**Couwenhoven 6239
3703 HN Zeist**

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVOEDEN:

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 4 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING: *Kanselaar*

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Linda van der Grijpsaarde

ADRES: Opwierderweg 150, 9902 RH Appingedam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVOEDEN:

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

DATUM:

Appingedam

27 juni 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Abigaël Lucy Herschberg

ADRES: Esmereitstraat 29-3
1055 CA Amsterdam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *W. Everaard*

ADRES: *Lepluizen 100 2067 GN Bloemendaal*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

Bijlage 8b: Commissiesamenstelling Psychologie 2012

Universiteit Utrecht (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Maurits van der Molen Lauren Koetzier		

Universiteit Maastricht (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
	M Mental Health (60006)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		

Universiteit van Amsterdam (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Gezondheidszorg Psychologie (60216)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		

Universiteit van Tilburg (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie en Geestelijke Gezondheid (60076)	Voltijd	31-12-2013
	M Social Psychology (60077)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		

Universiteit Leiden: (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Sanne van Wetten		

Universiteit Twente (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Riël Vermunt Gellof Kanselaar		

	Diana Coppens		
Open Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		
Rijksuniversiteit Groningen (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		
Vrije Universiteit Amsterdam (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		
Radboud Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		